

TRYGGE SAMFUNN

TIDSSKRIFT FOR NORSK TOTALFORSVARS FORUM (NTF) NR 2 2019

Tema:

Trusler mot demokratiet

- – Vi mangler kunnskap om det uforutsette
- Helseberedskapen er styrket, men...
- Heimevernet har viktige fremtidsroller

Alle må ta ansvar!

STYRELEDER SIGNE ØYE

«Sårbarhetskonferansen 2019» ble en meget bra konferanse med mange tilhørere. Deltagerne fikk en inspirerende og lærerik dag med mange gode og kunnskapsrike foredragsholdere.

Så har Norge gjennomført et kommune- og fylkestingsvalg med stemmesedler og manuell opptelling. Det er neppe grunn til å tro at det skjedde noe i det valget som truer demokratiet vårt. Men det er svært viktig at vi er kjent med alt som kan påvirke oss gjennom nye kanaler. Mye som vi ikke er klar over og ikke tenker gjennom i det daglige. Jeg tror mange fikk en aha opplevelse i etterkant av konferansen. Spørsmålet er om vi lett lar oss påvirke og lure til å tro at her kommer sannheten i det vi får opp på skjer-

men? Vi lærte om den digitale løggen.

Vi må bli mye flinkere til å sjekke kilden for det vi deler på sosiale medier. Venner lar ikke venner spre usannheter! Alle ledd må ta ansvar. Det er ikke alle som legger ut noe på nettet som har gode hensikter og vil oss vel. Og mange tjener penger på det også. Mye penger.

Det er viktig at vi er bevisste på de verdiene vi vil verne om og beskytte. Det kommer ikke av seg selv. Demokratiet er helt avhengig av en sterk forankring i folket.

Så la oss vise stoltheten over rettsstaten vår og demokratiet.

Her må vi alle bidra.

«Du må'kke komme her og komme her»

REDAKTØR JAN ERIK THORESEN

Professor Glen - Egil Torgersen forteller i dette nummer av Trygge Samfunn om forskningsprosjektet «Det uforutsette», som han har vært leder for. Ikke mindre enn 32 forskere fra 14 institusjoner har bidratt med til sammen 28 studier. Det dreier seg om tiltak som kan bedre beredskapen for uforutsette hendelser.

Som alltid når nye tanker bringes til torgs møter også dette motstand. De som arbeider med krisehåndtering mener det de driver med er godt nok. Torgersen pirker bort i et forvaltningsregime som tilsynelatende er vel forankret i sin egen kultur. Tankene går uvilkårlig til Øystein Sundes vise, «Du må'kke komme her og komme her og

tro at du er no til kjær». Men professoren er altså ikke alene om å hevde at det trengs en vekkelse. Selv om det i dag gjøres mye bra arbeid er det viktig at utøverne er ydmyke nok til å innse at en har et forbedringspotensial. Arbeid med samhandling under risiko og det uforutsette må komme i tillegg til dagens beredskapsarbeid.

Torgersens bok, «Interaction: «Samhandling» Under Risk» bør leses av alle som befatter seg med krisehåndtering og som mener de ikke har noe å lære.

Lykke til!

Utgiver

Norsk TotalforsvarsForum

Besøksadresse: Bygning 60,
Akershus festning
Postadresse: Pb 1550, Sentrum 0015 Oslo
Internett: www.totalforsvar.no
Epost: post@totalforsvar.no
Telefon: 23 09 34 58/22 47 82 60

Redaktør:

Jan Erik Thoresen
E-post: redaksjon@totalforsvar.no
Mobil: 90 83 13 62

Redaksjonskomite:

Signe Øye, Hanne G. Garder
og Jan Erik Thoresen

Utgivelser

Tidsskriftet utgis i papirutgave
to ganger pr. år og digitalt hver 3. uke.
Opplag: 7500 eks.

ISSN 1890-5185

Abonnement

Tidsskriftet sendes gratis til interesserte.
Abonnement kan tegnes ved å sende en
melding til sekretariatet i NTF.

Innhold

Stoff fra tidsskriftet eller våre websider
kan brukes fritt ved angivelse av kilde.
Artikler og debattinnlegg sendes
redaksjonen. De som ønsker innsendt stoff
og bilder i retur må angi returadresse
tydelig. Innholdet i signerte artikler står
for forfatterens eget syn, og representerer
nødvendigvis ikke NTFs mening.

Grafisk produksjon

Design: Aina Griffin
Layout: Sandvik design
Trykk: 07 Gruppen
Forsidefoto: Heiko Junge / NTB scanpix

NTF er et landsdekkende,
forsvarsrelatert samarbeids-
og interesse- forum for
organisasjoner og enkelt-
personer som er opptatt av
samfunnssikkerhet og beredskap.

Formålet er å styrke landets
beredskap ved bl.a. å formidle
informasjon om totalforsvaret,
arbeide for å styrke det sivile
samfunns muligheter for
å møte krisesituasjoner i fred
eller krig, og være pådriver
overfor myndighetene i
beredskapsspørsmål.

aktuell:

Adm. direktør Peggy Heie,
Norsk senter for informasjonssikring
(NorSIS)

– Den digitale dømmekraften må styrkes

Foto: NorSIS

- Vi må erkjenne at digitaliseringen av samfunnet bare ruller videre uavhengig av hva vi måtte mene om det. Å møte implementeringen av ny teknologi med sunn skepsis er bra. Samtidig må vi se vår egen rolle og det ansvar vi har for å bidra til å utvikle de fantastiske muligheter de digitale tjenester gir oss på en positiv måte, sier adm. direktør Peggy Heie i NorSIS (Norsk senter for informasjonssikring).

AV JAN ERIK THORESEN

Digitale løsninger krever digital sikkerhet. Dette er utgangspunktet for å bygge en god sikkerhetskultur. Norge er et av de mest digitaliserte land i verden. Det gjør at landet er sårbart i forhold til trusselaktører som opererer på nettet. For å møte de utfordringer disse aktørene representerer er det nødvendig å tilstrebe en effektiv kunnskapsformidling.

Bakgrunnen for etableringen av NorSIS ligger i regjeringens satsning på informasjonssikkerhet. Senteret arbeider for at informasjonssikkerhet skal bli en naturlig del av hverdagen gjennom å bevisstgjøre samfunnet om trusler og sårbarheter.

– Ja, å skape gode holdninger til sikkerhetsarbeid er avgjørende viktig. Målgruppen vår er i realiteten hele samfunnet, selv om våre vedtekter fastsetter hovedmålgruppen til å være norske virksomheter i privat og offentlig sektorer. I praksis retter vi vår virksomhet mest mot

den enkelte innbygger, små og mellomstore bedrifter i privat sektor og mot kommuner og offentlig sektor. NorSIS er en nøytral, ikke-kommersiell aktør og, formelt sett, en medlemsforening, forteller Peggy Heie.

HØY KOMPETANSE

Senteret ble opprettet i 2002 som et prøveprosjekt mellom SINTEF og UNINET, lokalisert ved SINTEF IKT i Trondheim. Etter prøvetidens utløp i 2006 flyttet virksomheten til Gjøvik kunnskapspark. Sammen med NorCERT (Norwegian Computer Emergency Response Team) har NorSIS ansvaret for kompetanseutvikling, informasjonsutveksling, bevisstgjøring og rådgivning av forebyggende karakter.

– Vi har i dag 10 fast ansatte og 8 studentmedarbeidere på deltid. NTNU holder til i samme bygning, så det er en vinn-vinn situasjon at IKT-studentene kan arbeide for oss. Pågangen

utenfra er omfattende og økende ettersom NorSIS er blitt mer kjent. Veiledninger rettet mot virksomheter og befolkningen publiseres på www.nettvett.no. Dette nettstedet kunne registrere en økning i antall brukere fra 147.832 i 2017 til 229.061 i 2018. For øvrig overtok vi driftsansvaret for www.nettvett.no i 2015 etter en samarbeidsavtale mellom oss, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Vi legger vekt på at veiledninger og råd om sikrere bruk av internett skal være enkle og forståelige. I fjor ble online-kurset «Sikkerhet i hverdagen» publisert. Nå arbeides det bl.a. med et eget kurs for seniorer, opplyser NorSIS-sjefen.

OPPLEVER Å BLI KRENKET

– Dessverre er det mange som opplever å bli krenket på internett eller i sosiale medier. Vårt nettsted, www.slettmeg.no, gir råd og veiledning

om hvordan en kan gå frem for å slette uønsket informasjon om seg selv. Tjenesten håndterte i fjor 5.935 saker, en økning med 11 prosent fra 2017. Over 60 prosent av dem som kontakter tjenesten for å få hjelp er kvinner. Så viser statistikken at 40 prosent av alle henvendelser til www.slettmeg.no er personer som er 26 år eller yngre. Mange som kontakter oss er svært fortvilet og forteller at de føler seg både rettsløse og maktesløse. Det dreier seg om noe som er tabubelagt og en ønsker ikke å involvere foreldre, venner eller lokalt politi. Vi arbeider løpende med å videreutvikle denne tjenesten og bruker de tilbakemeldinger de krenkede gir oss etter at de har fulgt våre råd, sier Sandbakken Heie.

ID-TYVERI OG SVINDEL

For dem som rammes er ID-tyveri svært alvorlig. Ofrene opplever at andre har kontroll over dere liv og i mange tilfeller er personnummeret en del av informasjonen som er på avveie. Dette er det ikke mulig å sperre for å unngå videre misbruk. Derfor er det en åpen mulighet for at svindlerne kan gjenta misbruket av identiteten.

– Det er en voldsom belastning å komme i en slik situasjon. Oppryddingen er både tidkrevende og vanskelig. Dessuten kan det oppleves som krevende å bli trodd og bevise sin egen uskyld. NorSIS får mange henvendelser om ID-tyveri og svindel, både fra privatpersoner og virksomheter. For firmaer er det snakk om misbruk av organisasjonsnummer. Vårt forebyggende råd er å sikre digitale kontoer best mulig, eksempelvis ved å aktivere totrinnsbekreftelse for pålogging. Så sier vi at en må være forsiktig med hvem en gir personlig informasjon eller virksomhetsinformasjon til. Vi påpeker at en bør sørge for å få minst mulig verdipost i postkassa. Disse enkle rådene kan gjennomføres av alle, sier Peggy Heie i NorSIS.

Foto: Hanne Hernes, FMS

SKAL STØTTE HÆREN MOT TRUSLER FRA LUFTEN

– Kampluftvernet vil gjøre Brigade Nord til et mer komplett system og gjør at vi kan forsvare landet, sier brigader Lars Lervik.

Luftvern bataljonen fra Ørland og Hærens kampluftvern samtrenner ved Nordmela skytefelt på Andøya. Gjennom øvelse «Sølvpil» har grenene fått testet det de har trent på i løpet av året; å skyte skarpt mot en felles «fiende». Øvelsen gjennomføres årlig. Det mobile luftvernsystemet Norwegian Advanced Surface to Air Missile System (NASAMS III) ble fraktet 100 mil fra Ørland til skytefeltet på Andøya, skriver Hanne Hernes på Forsvarets hjemmeside.

NYTT SYSTEM

Kampluftvern batteriet ble opprettet i august i fjor som en del av Artilleribataljonen i Brigade Nord og skal støtte Hæren mot trusler fra luften. Luftvern bataljonen, og nå Hærens kampluftvern, opererer med et mobilt bakke-til luft missil-system som kan detektere fiendtlige fly og uskadeliggjøre disse før de utgjør en trussel. Under øvelsen testet bataljonen for første gang det nye systemet, som er en oppgradering av det NASAMS-systemet som har vært brukt inntil nå.

– Den største forskjellen fra NASAMS II er kommunikasjonen mellom de ulike komponentene. Vi følger dagens samfunn og har gått over til IP-teknologi. I tillegg har vi fått en ny launcher som kan frakte missilene på et mye mindre kjøretøy, forteller bataljonssjef, oberstløytnant Petter Bjørgo.

INTERNASJONAL INTERESSE

Representanter fra flere nasjoner var møtt opp for å se hvordan det nye systemet fungerte. NASAMS-systemet er utviklet av Kongsberg Gruppen.

– Øvelsen har gått meget bra. Vi har kjørt 100 mil uten noen større uhell og fått skutt de seks missilene som planlagt med hverken operatørfeil eller feil på utstyr, forteller Bjørgo.

– Samarbeidet med Luftforsvaret har vært veldig bra. Vi har hatt god nytte av den kompetansen og erfaringen de har på NASAMS-systemet, sier bataljonssjefen i Artilleribataljonen, oberstløytnant Kristian Lien, i en kommentar.

– VI MANGLER KUNNSKAP OM DET UTFORUTSETTE

– Dagens øvelser blir for rituelle. Det lages et scenario som de fleste er fortrolige med. Dette har med arbeidstid, utstyr og grunntrening å gjøre. Så får aktørene ikke tid til å øve på det viktigste – det uforutsette, sier professor Glenn-Egil Torgersen ved Forsvarets Høgskole og Universitet i Sørøst-Norge. – Det må legges kunnskap om det uforutsette inn i øvingsplanene, sier han.

AV JANERIK THORESEN

Professor Glenn-Egil Torgersen

Professor Glenn-Egil Torgersen har ledet forskningsprosjektet «Det uforutsette», et prosjekt der 32 forskere fra 14 institusjoner har bidratt med til sammen 28 studier. I oppsummeringen foreslås det en rekke tiltak som kan bedre beredskapen for uforutsette risikohendelser. Tiltakene omfatter både utdanningsnivået, organisasjonsnivået og det operasjonelle nivå.

MYE PRESTISJE

Det er overraskende at de foreslåtte tiltak møter motstand. Forvaltningsregimet opererer etter etablerte rutiner og normer som har skapt en kultur over tid. Når noen rister i den etablerte virkelighetsforståelse er det ikke gitt at aktørene uten videre omfavner de nye tankene om endring.

– I utgangspunktet skyldes det ikke vond vilje, men de som arbeider med krisehåndtering har klokkeetro på at det de driver med i dag er bra nok. Og la meg føye til at det da også gjøres mye bra arbeid. På den annen

side er det slik at uforutsette hendelser kommer plutselig. For å kunne ta høyde for dette under øvelsene må det erkjennes at faresignalelene må endres og reduseres. Dette må det øves på. Hvis ikke unngår aktørene å øve på det viktigste. Slik jeg oppfatter det ligger det mye prestisje hos dem som arbeider med krisehåndtering i dag. Dette kan i seg selv bidra til å hindre nødvendige forandringer, sier professor Torgersen. Han peker på at økonomien kan være et hinder.

– I praksis er det slik at systemene eksempelvis ikke er laget for nattøvelser av praktiske og økonomiske årsaker. Derved unngår en å øve på kanskje det viktigste. Nå er det jo slik at det er trange budsjetter over alt. Det vi foreslår i utvalget er mindre

måten vil dette trigge en ny måte å tenke på og trene på avgjørende samhandlingsfaktorer, påpeker Torgersen. Han understreker at mange tror de driver med samhandling uten at de gjør det.

– Vi har for lite forskning på hva som skal til for å skape samhandling. Når noe plutselig går galt roper det på «bedre samhandling». Ny forskning viser at de fleste ikke vet hva de roper etter, presiserer professor Torgersen.

TRENGER EN VEKKELSE

– Det tar tid å endre holdninger til læring. Systemene er ikke laget for eksempelvis nattøvelser. Alle vil ha det, men får det ikke til av ulike årsaker. Dette må endres. Begrepene samarbeid, samhandling, samvirke

«Slik jeg oppfatter det, ligger det mye prestisje hos dem som arbeider med krisehåndtering. Dette kan i seg selv bidra til å hindre nødvendige forandringer»

justeringer som vil kunne dekke opp for en plan, ny kompetanse og kursing i og tilrettelegging for gjennomføring, presiserer Torgersen.

UFORUTSETTE ØVELSER

– Å samhandle under risiko er ikke det samme som å samhandle uten. Det kreves opplæring. Jeg anbefaler flere uforutsette øvelser som legger opp til at det skal gjøres feil. På den

og koordinering er blitt blandet sammen i en stor gryte. Derfor har de konkrete løsningene, slik vi ønsker det, uteblitt. Så også tiltakene og forbedringene. Vi trenger en vekkelse. Arbeid med samhandling under risiko og det uforutsette må komme i tillegg til dagens beredskapsarbeid, understreker professor Glenn-Egil Torgersen.

HEIMEVERNET SKAL BEKLE VIKTIGE FREMTIDSROLLER

«Heimevernet bør være en lokalt forankret organisasjon, plassert der tyngdepunktet av folk bor, i stand til å håndtere store, kombinerte og varige hendelser. De retningsgivende prinsippene for Heimevernet bør være fleksibel støtte, sivil-militært samvirke og lokal forankring», heter det i en delrapport fra FFI-prosjektet «Heimevernet mot 2030 – framtidig rolle og oppgaver».

Prosjektet startet opp i 2018 og har en varighet på tre år. Sluttrapporten skal med andre ord legges fram i 2021. Bakgrunnen for at Stortinget har bedt regjeringen om å innhente en helhetlig faglig vurdering av Heimevernets behov for bemanning, trening og utstyr for å løse sine oppgaver, er at HV bare i begrenset grad har vært gjen-

stand for grundige vurderinger i de siste langtidsplanene for forsvarssektoren. Denne delrapporten er den første i en rekke av studier. Den skisserer en utviklingsretning mot fremtidige roller og oppgaver. Testing av scenarier, beregninger av behov, analyser av gap mellom dagens evne og framtidige behov og kostnadsbe-

regninger er bebudet å komme i senere studier. Det er Forsvarsdepartementet (FD) og HV som har inngått avtalen med Forsvarets forskningsinstitutt om å gjennomføre prosjektet.

BREDT SAMMENSATT

Det er etablert et bredt sammensatt prosjektråd med deltakere fra FD,

HV bør fortsatt være en militær organisasjon

Foto: FMS

Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB), Landsrådet for Heimevernet, FFI og Forsvaret for øvrig. I tillegg blir sentrale samarbeidspartnere invitert til å ta del i analyser og vurderinger.

VIKTIGE PROBLEMSTILLINGER

I den første delstudien tar en for seg to sentrale problemstillinger. Den ene tar utgangspunkt i de viktigste truslene Norge står overfor der HV kan tenkes å bidra innenfor rammen av totalforsvaret. Den andre tar for seg hvilken rolle og hvilke tilhørende oppgaver HV bør ha i fremtiden.

Et angrep på Norge, primært med regulære, militære virkemidler er den farligste utfordringen for landet. På den annen side anses angrep som benytter irregulære virkemidler som eksempelvis påvirkningsoperasjoner, cyberoperasjoner og terrorisme, som de mest kompliserte, både å oppdage og håndtere. Bedret situasjonsforståelse, bedret koordinering på tvers av sektorer og bedret evne til å motstå angrep over tid er viktige tiltak for å redusere sårbarheter og redusere faren for angrep med irregulære virkemidler. «For å håndtere kriser i hele spekteret fra fred til krig, sier vår analyse at det er behov for en militær reservestyrke (HV)», heter det i rapporten.

BØR FORTSATT VÆRE EN MILITÆR ORGANISASJON

I rapporten pekes det på at HV fortsatt bør være en militær organisasjon som i dag, men i enda større grad innrettet mot utfordringer i gråsonene mellom fred og krig. Forfatterne av rapporten mener HV har potensial til å være en reservestyrke til støtte for både militær og sivil sektor som sømløst kan trekkes på i hele spekteret fra fred til krig og dermed bidra til å redusere sårbarheten i de såkalte gråsonene. Fleksibel støtte, sivil-militært samvirke og lokal forankring trekkes fram som retningsgivende prinsipper for HV fram mot 2030.

Rapporten kan i sin helhet leses og lastes ned på: www.ffi.no.

FULLT OPERATIVT I LØPET AV 2020

Forsvarets spesialstyrker (FS) har behov for å ha kapasiteter på land, på sjøen og ikke minst i luften for å kunne løse sine oppdrag. Nå styrkes FS gjennom en dedikert helikopterkapasitet.

– Trusselbildet, den krevende og komplekse situasjon vi har i dag, viser med all ønskelig tydelighet at spesialoperasjoner er helt avhengige av luftressurser, sier sjef for Forsvarets spesialstyrker, generalmajor Torgeir Gråtrud.

Forsvarets spesialstyrker skal utvikles som et integrert kampsystem. 339 skvadron er nå en del av dette. Skvadronen er overført fra 139 luftving Bardufoss til 134 luftving Rygge, og med det er SOAS (Special Operation Aviation Squadrone) en dedikert helikopterkapasitet til støtte for spesialstyrkene etablert.

VIL FORENKLE KOMMANDOLINJENE

– Det er viktig å gi sjef FS taktisk kommando. Det vil forenkle kommandolinjene og sikre effektive spesialoperasjoner. Hurtig reaksjonsevne og innsetting ligger i slike operasjoners natur, sier sjef Luftforsvaret generalmajor Tonje Skinnarland.

I VERDENSKLASSE

– Forsvarssjefens og min ambisjon er at vi skal være en spesialstyrke i verdensklasse. Dette er en målsetting som krever de beste folkene som er villige til å gå den ekstra mila. Personellet vil alltid være vår viktigste ressurs som må ivaretas, sier Gråtrud.

– Vår anbefaling er å anskaffe et nytt spesialstyrke helikopter og skape forutsigbare rammer for den videre utviklingen og styrkingen av SOAS. Bell 412 må på sikt erstattes med et bedre egnet helikopter. Ennå er det Bell 412 som er arbeidsverktøyet. Både Luftforsvaret og FS skal sørge for at kapasiteten utnyttes på best mulig måte, sier generalmajor Skinnarland.

Statsministeren og forsvarsministeren på besøk

Foto: FMS

VELLYKKET DIGITALISERING:

– ERKJENNELSE, SAMSPILL OG SAMARBEID ER NØKKELEN

– Finansnæringens nære samarbeid med myndighetene er avgjørende for at de finansielle tjenester skal fungere optimalt i et sårbart samfunn, sier Jan Digranes, direktør betalingsformidling, digitalisering og IKT-sikkerhet i Finans Norge. – Faktisk har vi et av verdens mest effektive systemer for betalingsformidling, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

Veien har vært lang fra den gang arbeidsgiverne utbetalte kontanter i små brune poser som lønn for strevet til sine ansatte. I dag overføres lønn og godtgjørelser digitalt direkte til den enkeltes lønnskonto. Mellom disse ytterpunktene ble en anbefalt å bli en «sjekkis». Kryssede og ukryssede sjekker levde en god stund som betalingsmiddel. Så kom brevgiro og telegiro. Fremdeles var kontantbruken høy. Begrepet «svarte penger», betaling «under bordet» var tydelige tegn på at «cash is king» ikke alltid tålte å se dagens lys. Parallelt med dette åpnet teknologiske nyvinninger en ny verden av muligheter. Formidling av informasjon og transaksjoner av penger og verdipapirer skulle ende opp i digitaliseringens solide grep. Da tenkte mange at uttrykket «sikkert som banken» faktisk var sant. Men de skulle ta feil.

ØKT SÅRBARHET

– Finansnæringen har alltid hatt et høyt bevissthetsnivå når det gjelder å beskytte sine kunders midler. Da mulighetene for å digitalisere finansielle tjenester ble en realitet tok næringen omgående grep for å sikre disse systemene. En forsto raskt at det ville bli utfordrende å bygge en robust IKT-beredskap. Næringen innså at den måtte bygge opp gode systemer og rutiner, og at et nært samspill med andre aktørers fagmiljøer på IKT-området – var nødvendig. Vår filosofi er, enkelt sagt, at alle må være opptatt av å dele

informasjon, innsikt og kunnskap, og at graden av deling må være høy. Betalingssystemets sentraliserte struktur og avhengighet av IKT gjør det sårbart for cyberangrep. Dette er en realitet vi må forholde oss til. Skal forsvaret bli effektivt, kreves det spesialisert kompetanse og samordning, understreker Jan Digranes.

MANGE ANGREPSFORSØK

Bankene opplever kontinuerlig et stort antall angrepsforsøk mot sine systemer. Forsøkene på inntrenging kommer fra stadig mer profesjonelle aktører.

– Dette understreker jo betydningen av at finansnæringen, andre private bransjer og aktører som Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap og tilhørende fagdepartementer støtter hverandre. Kriminaliteten er digital

og profesjonalisert og de kriminelle grupper samarbeider internasjonalt. Vi opplever at det opprettes virksomheter i den hensikt å kamouflere kriminalitet, og at den utføres ved hjelp av lett tilgjengelig avansert teknologi. Det er av stor betydning at handlingsrommet for deling av informasjon i arbeidet med å bekjempe denne kriminaliteten speiler en så stor grad av åpenhet som mulig. Vurderinger av digitale hendelser og felles diskusjoner om utviklingsbehov mellom de ulike aktører er tvingende nødvendig i den kampen som hele tiden utspiller seg. Viljen og evnen til å dele erfaringer er det som gir resultater, sier direktør Digranes.

STOR BETYDNING

Finansielle tjenester er en kritisk samfunnsfunksjon med stor betydning for næringsliv og befolkning. Den store

Foto: FMS

utbredelsen av digitale betalingsmidler gjør at samfunnet er sårbart for svikt i de elektroniske betalingssystemene. Det eneste realistiske alternativet vil i en stor krise være kontanter. Distribusjon av en stor kontantmengde vil være krevende, ikke minst fordi antall bankfilialer er vesentlig redusert sammenlignet med tidligere.

TILLIT

– Det dreier seg om tillit. Norsk finansnæring har en vellykket digitalisering. Faktisk har vi et av verdens mest effektive systemer for betalingsformidling. Og vi har et felles operasjonssenter, Nordic Financial CERT, som er en viktig brikke i forsvaret mot dataangrep. Jo tidligere vi får informasjon om et dataangrep, jo bedre rustet er vi til å forsvare oss. Informasjonsdeling om angrep mellom de ulike finansinstitusjonene er viktig. I 2013 ble Finans CERT Norge etablert. Da ble grunnlagt lagt for et internasjonalt samarbeid. Blir en bank i Norden angrepet, vil umiddelbart alle få vite om angrepet og hvilken type det er, og kan forsvare seg, forklarer Jan Digranes.

YTTERLIGERE DIGITALISERING

Digitaliseringen i finansnæringen har bidratt til å stimulere det offentlige til å utvikle sine digitale tjenester. Vi er i ferd med å få på plass heldigitale systemer for bolighandel – fra elektronisk lånesøknad, via digital utveksling av dokumenter mellom banker og eiendomsmeglere til elektronisk tinglysning av skjøter og pantdokumenter hos Kartverket. Og i vår tid der klima står på dagsorden nær sagt over alt, kommer eksperter i forsikringsnæringen på banen i forbindelse med skadetakseringer, som gir viktige bidrag til arbeidet i landets kommuner med å kartlegge områder som er utsatt for naturutløste hendelser. Forsikringssekskapenes gode oversikt gir sammen med vær- og klimadata viktige bidrag til både arealplanlegging og forebygging av skader og uønskede hendelser i samfunnet, sier direktør Jan Digranes.

Mye å øve på i totalforsvaret

Mat, vann, husly, drivstoff og frakting av utstyr er grunnsteinene i et omfattende logistikksystem der sivile aktører spiller en sentral rolle.

Fra Trident Juncture

Foto: Kristian Kapehud, FMS.

En stadig større del av de varer og tjenester Forsvaret bruker skal leveres av sivile bedrifter og virksomheter. Under øvelsen «Trident Juncture 18» ble dette logistikksystemet for første gang testet i stor skala.

OVER 2 MILLIARDER KRONER

I forbindelse med fjorårets NATO-øvelse ble det bestilt varer og tjenester for over 2 milliarder kroner i vertslandsstøtte.

– Øvelsen var en suksess for Norge som vertsnasjon. Vi har svært høy leveringsevne. På den annen side er det fortsatt usikkerhetsmomenter og det er flere ting vi ikke fikk testet ut under denne øvelsen. Vi må fortsatt øve mer, og logistikksystemet må videreutvikles, påpeker Gunn Alice Birkemo ved FFI. Hun har gjennomført studien sammen med Emil Granrud og Ola Krogh Halvorsen.

Studien viser at de sivile leverandørene var svært fleksible når det ble endringer i behovene, og de klarte også å stille med økt personell for å støtte Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO). Samtidig bidro det til at de største sivile leverandørene er samlokalisert og godt integrert i FLO. På denne måten fikk leverandørene

bedre forståelse for de ulike logistikkbehovene.

FUNGERER DET I EN KRISE?

I studien pekes det på at Trident Juncture var en fredsøvelse med små sikkerhetsutfordringer, uten angrep langs kommunikasjonslinjene. I en reell situasjon må det forventes at logistikksystemet blir utsatt for fiendtlige handlinger i større eller mindre grad. Dette aspektet er ikke vurdert i rapporten.

– Det er dessuten ikke testet hvordan et omfattende mottak og logistikksystemet ville fungert i andre deler av landet. Øvelsen viser også flere prosesser der digitale systemer ikke snakker sammen, og som krever en del personellressurser for å overføre data. FFI anbefaler Forsvaret å øve sitt nye logistikksystem ytterligere, sier Birkemo.

EN KLAR FORBEDRING

Studien konkluderer med at det nye logistikksystemet er en klar forbedring fra tidligere. Beredskapsklausulene i avtalen med de sivile leverandørene bidrar til at Forsvaret får tilgang på ulike ressurser uavhengig av om beredskapslovverket og Forsvarets rekvisisjonsrett gjelder.

HELSEBEREDSKAPEN ER STYRKET, MEN...

Som en del av NATO-øvelsen Trident Juncture ble Nasjonal helseøvelse 2018 gjennomført, Evalueringen viser at helsetjenestens evne til å håndtere krig og alvorlige kriser er klart forbedret. Likevel kan den ikke friskmeldes helt.

Målet med Nasjonal helseøvelse 2018 var nettopp å styrke helseberedskapen. Med mer enn 6.000 deltakere var dette den største helseøvelsen i Norge noensinne. Men selv om en har lykkes godt med det peker evalueringen også på forbedringspunkter. Avdelingsdirektør for akuttmedisin og beredskap i Helsedirektoratet, Steinar Olsen, mener at en gjennom øvelsen har forsterket samarbeidet med Forsvaret og andre sivile og frivillige ressurser, både nasjonalt, regionalt og lokalt mellom nødetater.

– Vi er blitt bedre kjent med de aktørene som vi ikke jobber så tett sammen med til daglig, og vi har trent på situasjoner som vi ikke så ofte møter. Når vi planlegger og øver sammen blir vi kjent med hverandres rutiner og organisering på ulike nivåer. Det gjør at vi samarbeider og kommuniserer bedre og jobber mer effektivt sammen, sier avdelingsdirektør Steinar Olsen.

TETT SIVIL-MILITÆRT SAMARBEID

– Det sivil-militære samarbeid må fungere optimalt når landet står overfor alvorlige kriser, ikke minst i fredstid. Å takle terrorangrep naturkatastrofer og andre typer hendelser krever styrke i alle ledd, presiserer Olsen.

Han trekker fram innsatsen i forbindelse med evakueringen av passasjerer fra cruiseskipet Viking Sky tidligere i år. Under redningsaksjonen var beredskapsaktørene godt forberedt og samvirket mellom militære, helse- og nødetatene, Fylkesmannen, kommunene og frivillige ressurser fungerte godt.

– I etterkant av redningsaksjonen oppga flere av beredskapsaktørene at erfaringene og kunnskapen fra

den Nasjonale helseøvelsen 2018 hjalp dem i håndteringen av Viking Sky-hendelsen. Det tette samarbeidet mellom den sivile redningstjenesten og det militære har også blitt lagt merke til av NATO. De har tatt kontakt og ønsker å samarbeide med Norge om hvordan en kan få til tilsvarende øvelser i andre medlemsland, der det militære øver tett sammen med helsetjenesten som de gjorde under Nasjonal helseøvelse, forteller avdelingsdirektør Steinar Olsen.

MYE FUNGERTE

Prosjektrapporten og evalueringen fra øvelsen peker både på hva som fungerte bra og hva som ikke gikk like bra. Alle kommuner og sykehus har planer for hvordan de skal håndtere en alvor-

lig krise. Gjennomgangen etter øvelsen viser at planene ble fulgt og at mye fungerte slik det skulle. Utfordringene oppstår først og fremst når nødetatene og personell fra Forsvaret skal håndtere situasjoner de ikke møter til daglig.

GJENSTÅR MYE ARBEID

– Prosjektrapporten og evalueringen er svært grundig og gir oss mye nyttig og konkret informasjon om hva som må gjøres for å styrke helseberedskapen ytterligere. Arbeidet er ikke ferdig før vi har fått rettet opp de svakhetene som er avdekket. Vi går nå gjennom tiltakene sammen med helsetjenesten og ser nærmere på hvordan vi prioriterer og implementerer læringspunktene, opplyser avdelingsdirektør Steinar Olsen.

Fra Nasjonal helseøvelse under Trident Juncture 2018

Foto: FMS

Leser rapportene mens bilen kjører selv.

Foto: iStock

SELVKJØRENDE BILER UTFORDRER POLITIET

Fremtiden er rett rundt hjørnet. Snart vil autonome biler suse rundt på norske veier og i bygater. Er politiet forberedt på å skulle fristille seg fra de nye automatiserte funksjonene? Eller skal etaten i stor grad opprettholde dagens kjørekompetanse?

Det er en kjensgjerning at bilprodusenten Ford har tatt patent på et system der politiets egne kjøretøyer selv skal kunne observere trafikken og oppdage avvikende adferd. Slik det nå ser ut er det et tidsspørsmål før autonome biler er en realitet. Gjennom et forskningsprosjekt søker førsteamanuensis Egil Olsvik ved Politihøgskolen (PHS) i Stavern å se på hvilke utfordringer og konsekvenser dette kan få for politiet. I et intervju med bladet Politiforum understreker Olsvik at utviklingen går fort, men at en ikke skal overdramatisere. Olsvik, som selv har en doktorgrad i filosofi, underviser i psykologi, vitenskapsteori og etikk ved PHS. Målet med forskningsprosjektet er å se om politiet er bevisste på hvordan en slik teknologi kan påvirke det samfunnsoppdrag politietaten har.

– Dersom en spør teknologene hos bilprodusentene hva de har mest fokus på, kan en tenke seg at det ikke først og fremst er politiets arbeidsvilkår som er hovedhensy-

net, mener Olsvik og skjeler hen til spørsmålet om hvilke oppgaver politiet vil kunne begynne å utfase når bilene selv overtar en del av kontrollfunksjonene.,=

FAKTABOKS

Fem faser: Organisasjonen Society of Automotive Engineers (SAE) definerer fem faser på veien mot fullstendig autonome kjøretøyer.

1. Føreren har kontroll over bilen, men bilen kan håndtere enten styring eller bremsing/akselerasjon.
2. Føreren har kontroll over bilen, men kan slippe rattet og la bilen håndtere både styring og bremsing/akselerasjon.
3. Bilen overvåker omgivelsene og er selvkjørende men i gitt situasjoner kan føreren bli bedt om å overta kontrollen.
4. Bilen overvåker omgivelsene og er selvkjørende, og kan selv håndtere nødsituasjoner dersom fører ikke er i stand til å overta kontrollen over bilen.
5. Fullstendig autonome kjøretøyer, som er like gode – eller bedre – til å kjøre enn mennesker.

VIL VÆRE PÅ NETT

– Oppgaver som stopp og kontroll og oppsøkende adferd er oppgaver som de autonome bilene kan overta. Disse bilene vil være på nett og de vil kommunisere. Det åpner seg uante muligheter når det gjelder å oppdage og forebygge trafikk kriminalitet, forklarer Egil Olsvik. Organisasjonen Society of Automotive Engineers (SAE) har utarbeidet et skjema med fem faser på veien mot fullstendig autonome kjøretøyer; det vil si førerløse kjøretøyer som er like gode, eller bedre til å kjøre enn mennesker (se faktaboks).

– I dag er vi på nivå to, men noen biler nærmer seg opp mot nivå tre. Når en kommer i overgangsfasen mellom nivå tre og fire vil menneskelig involvering etter hvert fases ut. Jeg vil ikke lenger ha kompetanse til å kjøre bil, rett og slett. Samtidig vil jeg heller ikke ha bruk for det, eller

lov til det. I Tyskland er det allerede utviklet konsepter på rundt nivå fire. Der har det blitt utviklet en samferdssetisk standard med tanke på at det etter hvert kan bli forbudt for mennesker å kjøre bil. I praksis er dette en juridisk utfasing av begrepet «fører av motorvogn», opplyser førsteamanuensis Olsvik.

FORDELER FOR POLITIET

– Kjøreren i dag må ha full oppmerksomhet knyttet til omgivelsene rundt seg. Etter hvert som bilen overtar, kan oppmerksomheten flyttes. En patrulje som en sen nattevakt må kjøre flere timer fra den ene siden av Sør-Øst politidistrikt etter melding om pågående vold i distriktets utkant. Etter en lang nattevakt og en krevende utrykning var politifolkene helt utslitte da de kom fram. De hadde nesten ikke krefter igjen, hverken fysisk eller mentalt til å

håndtere situasjonen. Dermed ble løsningen mye mer kontant enn den behøvde å være. I en slik situasjon i fremtiden, kan en tenke seg at de kunne slippe og bekymre seg for kjøringen og isteden brukt tid på å forberede oppdraget, sier Olsvik.

UTSATT FOR HACKING

Det ligger i sakens natur at det vil oppstå ønsker om å hacke og omgå disse systemene. Innenfor det som har med terrorberedskap å gjøre vil en eksempelvis kunne oppleve at noen vil prøve å fristille kjøretøyet fra digital overvåking. Det vil danne seg behov som kanskje er uante for oss per i dag. Det er politiet og politietaten som må være våkne overfor dette. Og så handler det om at staten må være villig til å ta omkostningene for å løfte den digitale infrastrukturen til et langt høyere nivå enn i dag, sier Egil Olsvik.

MÅ SIKRE SJØVEIEN

Skulle Norge måtte trenge militære forsterkninger og forsyninger, vil det meste av hjelpen komme via havområdene.

Nettopp derfor må norske sjøstyrker kunne kontrollere hav, kyst og havner. I sommer øvde tusenvis av militære styrker fra 18 NATO – partnerland i «Øvelse Baltops» i Østersjøen. Det ble trent på å operere sammen og sikre Norges sjøruter og havområder mot en tenkt fiende. Under amerikansk kommando deltok Norge med en fregatt, to korvetter, to mineryddere, et støttefartøy, kystjegere og minedykkere.

VIKTIG FOR SJØFORSVARET

– For å være klar til å forsvare våre verdier sammen med våre allierte, må vi kontinuerlig trene og øve sammen. Med så mye ressurser på land, i luften og på sjøen får vi trent realistisk på våre viktigste oppgaver sammen med våre allierte i en flernasjonalt styrke, sier skipssjef Ruben Grepne-Takle på KNM «Roald Amundsen».

I en spent situasjon vil norske fregatter vært tungt til stede og stoppe

en fiende i å få tilgang til norske interesseområder.

– Når striden er brutt ut kan fregattene bekjempe trusler fra luften, på havoverflaten og under vann. Alle operasjoner vil bidra til å sikre mottak av allierte forsterkninger som kommer sjøveien, forklarer Grepne-Takle.

STØTTER SIVILSAMFUNNET

De norske Nansen-klasse-fregattene brukes aktivt i fred, krise og krig.

– Vi er en maritim nasjon som er avhengig av ressursene fra havet. I fredstid patruljerer vi og overvåker våre områder, og vi støtter sivilsamfunnet når det er nødvendig, sier Grepne-Takle.

Den primære oppgaven for de maritime styrkene er å sikre at havområdene er trygge, og at forsyningslinjene til og fra Norge og de allierte er åpne, slik at de allierte styrkene kan komme frem.

Foto: FMS.

Stordata kan avsløre spionskip

Et internasjonalt prosjekt har avslørt unormal skipstrafikk nær norske militærbaser. Mye tyder på at utenlandsk sivil skipsfart blir brukt til overvåking eller etterretning.

Til enhver tid befinner hundrevis av utenlandske skip seg i norsk farvann. Det sier seg selv at ikke alle kan kontrolleres av Kystvakten og norske myndigheter. Spørsmålet er hvem som eventuelt har uærlige hensikter i et slikt mylder av bevegelser.

Et samarbeidsprosjekt mellom Forsvarets forskningsinstitutt og Naval Postgraduate School (NPS) i USA viser hvordan en kan oppdage og avdekke skjulte maritime nettverk der sivile skip og selskaper er involvert i mistenkelig oppførsel langs norskekysten.

HISTORISKE OPPLYSNINGER

Forskerne har benyttet historiske opplysninger om skipstrafikk (såkalte AIS-data) samlet inn med norske mikrosatellitter siden 2014. Disse dataene, som er offentlig tilgjengelige for alle, kjøres gjennom en såkalt sosial nettverksanalyse for å finne skjulte sammenhenger og bevegelsesmønstre i kaoset. Forskerne har gjennom stordataanalyse, programmert i statistikkprogrammet R-Project, identifisert sivile skip som seiler sakte (ca. 1–1,5 knop) nær militærøvelser, militærbaser og installasjoner som i Vardø, på Andøya, Ørlandet og Haakonsværn.

– Våre analyser viser at det ofte er de samme skipene eller skip med samme eier som gjerne oppholder seg lenge i sensitive områder, sier FFI-forsker Frank Brundtland Steder. Han mener stordataanalyse kan og bør brukes sammen med pågående overvåking for å gi myndighetene bedre oversikt over det som skjer i norske farvann.

– Ved å studere historisk adferd til sivile fartøy i og rundt militære områder og militær aktivitet i Norge kan vi bedre forstå eventuelt samspill mellom militære og sivile fartøy

i en eventuell fremtidig konflikt, sier Steder og minner oss om at Russland har som offisiell politikk at sivile skip skal og kan brukes for å utøve sjømakt.

VANT INNOVASJONSPRIS

Det internasjonale samarbeidsprosjektet mellom FFI og NPS har fått stor anerkjennelse. Under «NATO and the High North Technology Ultrathon» ble prosjektet tildelt en innovasjonspris. Kriteriene i konkurransen var samarbeid på tvers av nasjoner og sektorer, bruk av åpne data samt lett tilgjengelige løsnings. Som en del av prosjektet har orlogskaptein Stian Schnelle skrevet masteroppgaven «Kartlegging av maritime hybride trusler» ved For-

swarets høgskole. Ved å ta for seg AIS-data fra 2014 og 2017 kom han frem til at totalt 156 ulike russiske fartøy og 49 kommersielle og statlige russiske selskaper ble identifisert i disse historiske stordataanalysene.

«Mange av de samme fartøyene gjennomførte gjentatte stopp flere steder langs kysten, og det ble identifisert avvik i forbindelse med både egne og allierte øvelser», skriver Schnelle i sin avhandling.

Neste år skal Norge skyte opp en ny mikrosatellitt. Denne skal brukes til å finne skip som har slått av AIS-senderen eller bevisst sender ut feil informasjon for å skjule hvor de befinner seg.

Et effektivt verktøy

Foto: Norsk Romsektor

Foto: Karoline Lillemo, HV

MED MOBILTELEFONEN SOM VÅPEN

Nå sender norske soldater etterretning og hemmelig informasjon via en mobilapp.

Øvelse «Bold Quest 2019», som ble ledet av Forsvarets operative hovedkvarter (FOH), foregikk i Norge og Finland. Det dreide seg om en konsept- og eksperimentøvelse der utprøving av ny teknologi sto sentralt. På Forsvarets hjemmeside beskriver Karoline Lillemo, Heimevernet, et slikt scenario: «Stor eksplosjon observert i målområdet! Fiendens materiell er tatt ut med sikker virkning, ropes det fra fjordkanten. To F-16 dunderer gjennom skyene over de tre soldatene fra innsatsstyrke Claymore i Nord-Hålogaland heimevernsdistrikt 16. Soldatene ligger i skjul med fienden i sikte på andre siden av fjorden. De skal teste ut en ny app som gjør etterretningsrapportering lettere. Med et klikk går

rapporten ut til flere ledd og til jagerflyene som til slutt tar ut målet!».

TIDSRIKTIG MÅLETTERRETNING

Heimevernet deltok i øvelsen for å teste ut potensialet i sitt store nettverk. Med mobilen i hånda vil hver enkelt HV-soldat bli en sensor og kan enkelt rapportere inn til FOH. Med 40.000 sensorer på bakken utgjør det en enorm kapasitet for blant andre F-16, F-35 og andre styrker. Mobilene soldatene bruker er imidlertid ikke helt ordinære, men militærgodkjente mobiltelefoner.

– Heimevernet er overalt, alltid og kan på den måten gi tidsriktig måletterretning til støtte for operasjoner. Det er nyttig å øve sammen

med Hæren, sier stabssjef i HV16, Einar Berntsen.

GODT RESULTAT

– Tilbakemeldingene er at appen fungerte bra. Systemet vil være lett for HV-soldatene å bruke og kan enkelt tas i bruk i hele Heimevernet. Dette er noe vi ønsker å gå videre med, sier Heimevernets liaison til FOH under øvelsen, oberstløytnant Kjartan Søyland.

– Systemet skal videreutvikles i årene fremover, blant annet med tanke på sikkerhet. Enkelte steder i Norge er det bare Heimevernet som er til stede fra Forsvaret, så det vil være av stor betydning at de kan rapportere inn viktig informasjon, sier oberstløytnant Søyland.

– Må ta eierskap til egen risiko

67 prosent av norske kommuner oppfyller alle krav til kommunal beredskapsplikt. Like fullt er det 33 prosent som ikke gjør det.

Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB) gjennomfører årlig en kommuneundersøkelse for å måle temperaturen på kommunenes beredskapsarbeid. Årets undersøkelse viser at det har vært økt oppmerksomhet om samfunnssikkerhet de senere år. Mye av det kan tilskrives ulike hendelser i form av skred, flom, store snøfall og skogbranner.

– Vi ser at det er helt avgjørende at kommunene har god grunnberedskap for å sikre effektiv håndtering av alle typer hendelser. Skal vi unngå at kostnadene og skadene blir for store, må det forebyggende samfunnssikkerhetsarbeidet styrkes! Og vi må arbeide mer systematisk for å sikre at det ikke bygges der det i fremtiden vil bli utfordrende å bo, sier direktør Cecilie Daae i DSB.

– Undersøkelsen viser at selv om mange arbeider bra med samfunnssikkerheten så må de i større grad ta eierskap til egen risiko og sørge for

oppdatert planverk, presiserer DSB-direktøren.

Det er en klar sammenheng mellom kvaliteten på samfunnssikkerhetsarbeidet og de kommuner som samarbeider med andre. I undersø-

kelsen fremkommer det at kommunene ivaretar den lovpålagte pådriverrollen på en god måte. DSBs sterke anbefaling er å øke samarbeidstakten ytterligere der dette er mulig.

UTVALGTE TALL FRA KOMMUNEUNDERSØKELSEN

- 95 prosent av kommunene har besvart årets Kommuneundersøkelse.
- 65 prosent av kommunene har en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse som oppfyller utvalgte krav.
- 24 prosent av kommunene mangler bare ett minimumskrav for å oppnå 100 prosent. Kravet de fleste mangler er en oppdatert ROS-analyse.
- 57 prosent av kommunene har en overordnet beredskapsplan som oppfyller utvalgte krav.
- 29 prosent mangler bare ett minimumskrav for å oppnå 100 prosent.
- 89 prosent av kommunene har øvd overordnet beredskapsplan siste to år.
- 79 prosent av kommunene har en plan for oppfølging av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i kommunen.

A photograph of two young girls in a forest, both wearing blue helmets and safety harnesses. The girl on the left is wearing a pink jacket and black pants, and is smiling. The girl on the right is wearing a purple jacket and blue pants, and is striking a playful pose with her arms raised. In the background, there are tall trees and a wooden structure, possibly part of a climbing course. Other people in similar gear are visible in the distance.

TEMA:

TRUSLER MOT DEMOKRATIET

I en urolig og vanskelig tid er det viktig å skaffe seg kunnskap om hvilke krefter som kan true vår hverdag. Dette ble belyst på «Sårbarhetskonferansen 2019». Trygge Samfunn har intervjuet noen av de mest sentrale foredragsholderne.

DEMOKRATIET UTFORDRES – OGSÅ I NORGE

Norge er rangert som verdens mest demokratiske land. Kanskje innebærer det at det ikke er så lett å få øye på eventuelle utfordringer som i mange andre land. Men de er der.

AV JAN ERIK THORESEN

Historisk sett har det de siste 50 årene rullet en demokratiseringsbølge over verden. De fleste land påberoper seg å være demokratiske, men det i seg selv vil ikke si at de i realiteten er det. Tidsskriftet *The Economist* utarbeider en demokratiindeks for å beskrive hvor demokratisk et land er. Den baserer seg på fem krav; frie og rettferdige valg, regjeringens funksjonsdyktighet og makt, politisk deltagelse, politisk kultur og borgerrettigheter. Hvert land blir så gitt en verdi på hvert av kravene. Deretter slås verdiene sammen til en indeks, som oppdateres årlig. De senere år er alle de fem nordiske landene klassifisert blant de ti mest demokratiske med Norge på topp foran Island og Sverige.

I følge indeksen ble 19 land klassifisert som «fullstendig demokratiske» (2016). Det er interessant å merke seg at USA ble klassifisert som «delvis demokratisk». De minst demokratiske i verden var Syria og Nord-Korea.

EN SVEKKET POSISJON

De senere år har flere undersøkelser vist at demokratiske verdier og tilhiten til demokratiet er svekket. Samtidig er de demokratiske rettighetene reversert i mange land. En form for populisme utfordrer det en lenge har sett på som selvfølgelig demokratiske verdier. I sin årlige rapport for 2018 betegner Freedom House det hele som «Democracy in Crisis».

Det nye mediebildet med sosiale medier har også åpnet muligheter for bruk av propaganda og falske nyheter på en ny måte. I noen land,

Foto: Stortinget

som USA, har fremmede makter benyttet seg av sosiale medier for å påvirke et presidentvalg og bygge opp under misnøye med det politiske systemet.

IKKE ALLTID EN SELVFØLGE

I de fleste stater er demokrati normalt en god styreform for å sikre at de som styrer staten har legitimitet. Ikke bare overfor landets innbyggere, men også internasjonalt kan det være nyttig, og i mange tilfelle nødvendig, for en statsleder å peke på at en har fått et mandat fra befolkningen.

I motsetning til i Norge er det ikke alltid en selvfølge at valg og demokrati sikrer legitimitet og stabilitet. I enkelte land står mye på spill når statsledere skal velges. Regjeringsmakt kan innebære tilgang til betydelige rikdommer og naturressurser som skal deles ut til støttespillere.

Den tapende part vil ikke alltid erkjenne nederlaget, men bestrider kanskje valgresultatet eller i ytterste fall, igangsette et væpnet opprør.

BORGERNE BESTEMMER

I Norge er det stortingsvalg hvert fjerde år. Det er en viktig del av det demokratiske styresettet som sikrer at landets borgere bestemmer hvem som har makt og styrer landet. I Norge er det få som bestrider de folkevalgte rett til å styre og tilnærmet alle godkjenner det demokratiske systemet. De som bestemmer har legitimitet, selv om mange kan være misfornøyd med politikerne og deres beslutninger. Det som først og fremst kan bekymre utviklingen i Norge er tegnene på en svekket oppslutning gjennom lavere valgdeltagelse og større misnøye med politikere. Mange av dem som reagerer sterkest benyt-

ter sosiale media som arena. Andre eksempler på utfordringer er minoriteters stilling, globalisering, manglende tillit til systemet, politikerforakt og lobbyvirksomhet.

VALGFUSK OG MANIPULERING

I Norge er valgfusk og manipulering av valg ikke et problem. Derimot ser vi triksing med stemmesedler og opptelling, undertrykking av presse- og ytringsfrihet, manipulering av valgprosesser og valgkretser forekommer i en rekke land. At borgerne i et land velger en lovgivende forsamling, og eventuelt en president, eller indirekte en statsminister, er kjernen i et demokrati, men det er i seg selv ikke nok. I et velfungerende demokrati bør det også være andre kanaler for å påvirke beslutningstakere; valget må være fritt og rettferdig. En fri presse, organisasjonsfrihet og ytringsfrihet er andre viktige ingredienser i et velfungerende demokrati. Normalt skal det også være ulike begrensninger på de valgte ledernes makt, regler som sikrer maktfordeling mellom ulike institusjoner, et uavhengig rettsvesen og lover som begrenser makten til en statsleder, eksempelvis hvor mange valgperioder en president kan sitte.

STABILITETEN UTFORDRES

Flyktninger og immigrasjon utgjør fundamentale utfordringer for demokratiet. En innvanderer blir av mange oppfattet som en trussel med fremmede verdier, og noen oppfatter det slik at de truer rettighetene og godene til de eksisterende borgerne i nasjonalstaten. Det kan bidra til sterke reaksjoner med mobilisering av både ledere og sosiale grupper rundt med nasjonalistiske verdier. Også klimautfordringer og internasjonale miljøproblemer har stor betydning. I et globalt perspektiv ser vi eksempler på at internasjonalt system med demokratiske nasjonalstater ikke er egnet for å løse utfordringene. Det blir spesielt tydelig med den økte nasjonalistiske trenden hvor stater går bort fra internasjonale avtaler og internasjonalt samarbeid. Dette er et dilemma. Kilde: NDIA og Forum.

Foto: Faktisk.no

- FOLK MÅ BLI MER KILDEKRITISKE

– Det er ikke tvil om at demokratiet har store utfordringer. Polarisering, resistens mot fakta og den økende strømmen av desinformasjon og oppspinn i ulike kanaler utgjør en alvorlig trussel mot samfunnet, institusjonene og demokratiske prosesser. Dette er vi nødt til å ta på største alvor. Og vi må gjøre det nå, sier ansvarlig redaktør Kristoffer Egeberg i Faktisk.no. Han mener at økt kildebevissthet er den beste medisin mot «fake news».

AV JAN ERIK THORESEN

Desinformasjon og fiktive nyheter er ikke noe nytt i seg selv, men distribusjonsmulighetene gjennom Facebook og andre sosiale medier gjør at spredningen går raskere og når et langt større antall mottakere. Informasjonsmengden som produseres er enormt stor og det blir stadig vanskeligere å navigere i strømmen av nyheter og informasjon.

KAMPEN OM SANNHETEN

Medias rolle i samfunnet har blitt enda viktigere etter at den digitale utvikling skjøt fart. I tidligere tider forholdt det seg slik at det som sto i avisene gikk for å være sant. «Det har jo stått i avisa» var omkvedet. I dag formidles nyheter og reportasjer i stadig større grad digitalt. Papiravisene går en uviss fremtid i møte. Midt i den store nyhetsstrømmen fra nær og fjern står pressen, som skal formidle troverdige opplysninger videre. Faren for å bli «nyttige idioter» for

tvilsomme budskap er blitt overhengende. Å bremse spredningen av feilinformasjon krever i utgangspunktet et egnet system for faktasjekk. Hvordan utvikle en plattform som media kan gå sammen om?

– Det var for to år siden at modige redaktører i Dagbladet og VG satte seg ned og diskuterte seg frem til et prosjekt som førte fram til opprettelsen av Faktisk.no. En gruppe journalister, redaksjonelle utviklere og designere jobbet uavbrutt med konseptutviklingen fra desember 2016 til lanseringen 15. juli 2017. Helt fra starten av var det enighet om at Faktisk.no skulle være et åpent prosjekt. Etter hvert ble NRK og TV2 med på laget, etterfulgt av mediekonsernene A-media og Polaris Media, forteller Kristoffer Egeberg.

STEMMER PÅSTANDEN?

Faktisk.no arbeider etter Vær var-som-plakatens regler for god pres-

seskikk, Redaktørplakaten og Faktasjekkplakaten.

– I dag er det helt nødvendig å ettergå tvilsomme opplysninger og påstander før de får fotfeste i allmennheten. Faktasjekk er i grunnen en form for gravende journalistikk. Folk flest er ikke kildekritiske. Store grupper i befolkningen har problemer med å skille mellom fakta, og fabrikkerte utsagn. Vi kan eksempelvis ta for oss debatten rundt temaer som klima og innvandring. Innenfor begge disse områdene er det sterke følelser i sving. Det forekommer mange ville påstander. Vår oppgave er å nøste opp og legge til rette for faktabaserte fremstillinger. Det er grunnleggende viktig å få folk til å ha tillit til det forskningsbaserte. For å si det enkelt: Når et utsagn ser mistenkelig ut er det all grunn til å gå det nærmere etter i sømmene. Stemmer påstanden? For oss i Faktisk.no er det like viktig å forklare hvordan en kommer fram til svaret. I motsetning til den klassiske avsløringen, er utgangspunktet for faktasjekk at påstanden som sjekkes er offentliggjort, enten i et dokument, en publikasjon eller i åpne fora, herunder også sosiale media. Det er faktapåstanden som faktasjekkes. Hverken følelser eller meninger kan fakta sjekkes. Faktapåstander er som regel framsatt i en kontekst. Det er derfor en påstand kan bli delvis feil eller delvis sann. Eller ikke sikker. Utvelgelsen av hvilke påstander som blir sjekket følger tradisjonelle nyhetskriterier som vesentlighet, nærhet, aktualitet og sensasjon, forklarer Egeberg.

MÅ BETRAKTES SOM FERSKVARE

Ferdigstilte faktasjekkere publiseres uavhengig av vurdering, også påstander som vurderes som «Faktisk helt sann». Alle faktasjekker baseres på opplysninger og fakta som var tilgjengelig på tidspunktet for sjekken. Derfor må faktasjekker og artikler betraktes som ferskvare. I Faktisk.no gjør en det klart at en ikke kan faktasjekke fremtiden og at en må ta høyde for at fremtiden kan by på andre svar enn det en har i dag.

EN JUNGEL

Norges mest delte saker i mai 2018 var laget av såkalte løgnfabrikker. Oppdiktede og ofte hatefulle ytringer rettet mot partier, politikere, institusjoner og andre kjente personer får stor spredning og oppslutning i sosiale medier. At problemet er økende i Norge illustreres godt ved at «falske nyheter» ble kåret til «Årets ord» i 2017 av Språkrådet.

– Både i digitale og trykte media og i åpne debatter ser vi at det bevisst feilinformeres, at det spilles på fryktfølelser, at sammenhenger brytes opp og at det spres falske nyheter. Dette er et stort samfunnsproblem som må bekjempes. Det dreier seg om kampen for sannheten. Og den må vi alle delta i. Ikke minst dagens unge. Vi har igangsatt utarbeidelse av et eget skoleprosjekt for ungdomsskoletrinnet, som skal settes ut i livet i løpet av en 3-års periode. Hensikten er å få elevene til å bli kildekritiske. Med økonomisk støtte fra Sparebankstiftelsen DNB og Fritt Ord har vi kunnet ansette tre pedagoger som skal utvikle undervisningsopplegget. I tillegg har vi flere samarbeid med andre medier for å nå ut med vår journalistikk og er blant annet fast med «Ukas faktasjekk» på P1+ hver torsdag morgen og er jevnlig gjester hos TV2Nyhetsskanalen. Våre 398 faktasjekkere og artikler har nådd over 45 millioner brukere og fått nesten 16 millioner sidevisninger, forteller Kristoffer Egeberg.

«Greta kastet ut av pleie hjemmet – avdeling skal bli asylmottak.»

Aftenstidende 7. august 2018

«Hemmelig avtale om islamifisering av Europa: EU har åpnet sine yttergrenser på vidt gap slik at horder av muslimske «flyktninger» fritt kan strømme inn over våre landegrenser.»

Norges Avisen 2. september 2017

«Roald (51) søkte om krisehjelp på NAV – fikk pantelapp på kr. 2 av de ansatte.»

Ukesnytt 9. juli 2018

«Verdens giftigste blekksprut observert ved flere badestrender i Norge.»

Norsk naturinformatikk 18. juli 2018

«Noora (6) hentet av barnevernet – hadde for få leker – moren fortvilet.»

Aftenstidende 10. september 2018.

NORSKE FAKTA OM FAKTISK.NO

- Er en ideell organisasjon og uavhengig redaksjon for faktasjekk av samfunnsdebatten og det offentlige ordskiftet i Norge.
- Er tilsluttet det internasjonale faktasjekknettverket IFCN.
- Utpekt som «New project of the year» I IFCNs kåring over de 10 «Most noteworthy fact-checking highlights of 2017»
- Vant i 2018 prisen for «Årets Nyskapning» under Nordiske Mediedager. Senere samme år vant Faktisk.no prisen for «Årets digitaljournalistikk, liten redaksjon» og «Gold Award» for innovasjon fra Society for News Design Scandinavia.
- Har fått plass på Newseum i Washington D.C.
- Er tildelt vertskapet for den internasjonale faktasjekkkonferansen «Global Fact» i Oslo, sommeren 2020

«NO-SPY-AGREEMENT» risikabelt for Norge

– Vi må innse at det er risikabelt å kjøpe utstyr til kritisk infrastruktur fra land vi ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med. «Bakdører» er usynlige, sier professor Audun Jøsang ved Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo.

AV JAN ERIK THORESEN

Professor Audun Jøsang.

Det kinesiske teknologiselskapet Huawei har stått fram som en sentral leverandør av IKT-infrastruktur. Omtrent hvert tiende år siden analogt NMT kom i 1981 (1G) har det vært en utvikling av mobile nettverk med nye generasjoner. 5G er bebudet å komme i 2020. I Norge pågår det en debatt rundt valget av IKT-leverandører til kritisk infrastruktur.

– La oss se litt på historikken. Helt siden 2014 har russerne infiltrert kraftnettet i USA. De har lyktes i å installere «bakdører» som kan gjøre dem i stand til å utføre sabotasje. Disse «bakdørene» er vanskelig å oppdage og representerer en kontinuerlig trussel. Ved hjelp av etterforskning og sikkerhetsanalyser er slike «bakdører» faktisk funnet. Russlands sabotasje mot det ukrainske strømmettet i 2015 viser tydelig Russlands intensjon og kapasitet om å gjennomføre slik sabotasje, og er et godt eksempel på hvor effektivt en kan ramme et lands infrastruktur, forteller professor Jøsang.

Han påpeker at USA har tradisjon for å sende ut pressemeldinger om

offensive cyberoperasjoner. Tidligere i år sendte den amerikanske Cyber Command ut en melding der det fremgikk at USA aktivt infiltrerte energisektoren i Russland for nettopp å kunne gjengjelde eventuell sabotasje fra Russland. Dette viser at avskrekking nå er blitt en doktrine i cyberrommet.

HUWEI-DEBATTEN

– Utstyrslleverandører til telenettet må alltid ha tilgang for å drifte og rette feil. Teknisk sett kan en leverandør dermed sabotere om de skulle ønske det. I debatten rundt Huawei snakkes det om spionasje i fredstid. Dette er imidlertid ikke det største problemet. Skulle det oppstå en spent situasjon eller, i verste fall, en militær konflikt, mellom Norge og Kina vil sannsynligheten for sabotasje være overhengende. For å sette det på spissen kan man sammenligne kjøp av IT-utstyr med kjøp av kamppfly. For Norge er det uaktuelt å kjøpe kamppfly produsert i Russland eller

Kina, selv om prisen skulle være gunstig og kvaliteten tilfredsstillende. Om det skulle oppstå en krigssituasjon, ville neppe flyene lette fra bakken, sier Audun Jøsang retorisk. Huawei har sagt seg villig til å skrive under på en avtale der de lover at Kina ikke skal få spionere på mobilkundene og norske interesser dersom de får bygge ut det norske 5G-nettet. Jeg er imidlertid svært skeptisk til verdien en slik «No-spy agreement». Vi må ta høyde for en spent politisk situasjon når vi velger leverandører av teknologiprodukter til kritiske infrastrukturer. Velger vi produkter fra eksempelvis Nokia eller Ericsson, representerer de land vi har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, understreker Audun Jøsang.

ET FRAGMENTERT MARKED

Resultatet av dette er at IT-markedet er i ferd med å fragmenteres langs politiske skillelinjer.

– På den ene siden er det IT-industrien som på en måte holder verden

Foto: Pixabay

Framtidens brukere av 5G.

sammen. Mineraler fra Russland brukes i komponenter som produseres i Taiwan. Disse blir kombinert med programvare fra USA, og til slutt satt sammen til ferdige produkter i Kina. Sikkerhetspolitiske hensyn er en motsatt kraft som har tendens til å bryte opp dette globale samarbeidet, forklarer professor Jøsang.

KAN UTELUKKE LEVERANDØRER

Norge står nå overfor valg ved kjøp av komponenter til 5G-nettet. Teleoperatørene ønsker kanskje å kjøpe utstyr fra Huawei fordi det er billigst. På den annen side hjemler den nye Sikkerhetsloven for at regjeringen kan utestenge visse leverandører fra leveranse til kritisk infrastruktur.

– Spørsmålet blir om regjeringen ønsker eller tør å utestenge Huawei for leveranser til 5G-nettet. Kina har vist evne og vilje til økonomiske sanksjoner mot Norge i forbindelse med utdelingen av Nobels Fredspris i 2010. Det resulterte i syv års stans av lakseeksport til det kinesiske marked. Imidlertid bør det, etter min mening, ikke være tvil om regjeringens valg. Norge bør ikke la seg presse i en så viktig sak som utbygging av kritisk infrastruktur. Vi må ta et uavhengig valg, basert på sikkerhetsmessige vurderinger, understreker professor Audun Jøsang.

HUAWEI VRAKES SOM LEVERANDØR

Kort tid etter intervjuet med Audun Jøsang ble det klart at Teli vraker Huawei og lar svenske Ericsson få bygge ut sitt nye 5G-nett i Norge. Det skal være landsdekkende i løpet av 2023. Det første kommersielle nettet vil komme i drift allerede i april neste år. 5G krever at alle som skal bruke det må bytte ut sine telefoner. Til gjengjeld åpner 5G både for høyere hastigheter og en rekke nye bruksområder. Det dreier seg om en fremtid der alt kobles sammen, som autonome biler og roboter i industrien, og smarte systemer for transport, trafikk og e-helse.

KUNSTIG INTELLIGENS:

– KAN IKKE ERSTATTE ALT OG ALLE

– Kunstig intelligens kan være vår venn, men også vår fiende. Vi må ikke glemme at den er skapt av mennesker, sier adm. direktør Heidi Austlid i IKT-Norge.

AV JAN ERIK THORESEN

Adm. direktør Heidi Austlid.

– Teknologiutviklingen går raskere og raskere. For å kunne nyttiggjøre oss alle de muligheter som åpner seg må vi sørge for å skaffe oss den nødvendige kompetanse. Bruker vi teknologien blindt kan det føre galt av sted. Kunstig intelligens gir mange muligheter. Brukt riktig kan den være vår venn, men den kan også bli vår fiende. Det er lett å la seg blende av roboter, autonome biler og båter. Ja, sågar fly. Midt oppe i alt dette må

vi ikke tape av syne det faktum at kunstig intelligens er skapt av mennesker. Teknologi er ikke magi, understreker Heidi Austlid.

UHELDIGE EKSEMPLER

Utgangspunktet er at kunstige intelligenser styres av den som programmerer. Et eksempel på hvor galt det kan gå er da Amazone skulle forsøke å ansette personell gjennom å anvende kunstig intelligens. Resultatet ble at det utelukkende ble ansatt menn i en bestemt alder, basert på de premissene programmereren hadde lagt inn. Vedkommende hadde basert seg på hvilke ansettelser Amazone tidligere hadde foretatt.

– Ut fra dette kan vi fastslå at det er viktig å vite hvilke data som ligger til grunn, hvem som foretar beslutningen og hva innholdet skal være når vi skal programmere kunstig intelligens. Vi vil alltid være avhengig av den menneskelige og humane kapital, sier Heidi Austlid.

Hun presiserer at et nært samarbeid mellom offentlige og private aktører er avgjørende for å lykkes. – Vi må ta dette på alvor. Kunstig intelligens er ikke farlig, men vi må ha kompetanse for å forstå hvordan det hele fungerer. Bruk av kunstig intelligens medfører økte sikkerhetsutfordringer. Digitale angrep blir stadig mer avanserte. Det er når angrepene blir vanskelige å forstå at vi har et problem, sier Austlid.

NORGE KAN LYKKES

Hele 48 prosent av forskningen på kunstig intelligens utføres av Kina, 38 prosent av USA, men de resterende 13 prosent fordeler seg på andre nasjoner.

– Norge er liten i denne sammenheng. På den annen side har vi lang erfaring i å få til nye ting. Vi kan trekke lærdom av den felles innsatsen som lå til grunn da oljeeventyret startet. Å samle, sortere og dele data må baseres på et felles løft av myndigheter, næringsliv og private investorer, sier Heidi Austlid.

HVOR GODT RUSTET ER NORGE?

– På NUPIs Forskningscenter på cybersikkerhet ser vi nå på hvordan stater forstår og håndterer denne nye trusselen ved å sammenligne den norske tilnærmingen med den i Finland og Storbritannia, forteller stipendiat Lars Gjesvik.

AV JAN ERIK THORESEN

2016. Også rundt valgene i Frankrike, Tyskland og avstemningen rundt Brexit ble det fremsatt klager om forstyrrelser av valgprosessen. Når innblandingen i det amerikanske presidentvalget fremdeles er et omstridt tema, viser det hvor stor påvirkning dette kan ha, sier Gjesvik.

I hovedsak dreier det seg om ting, enten at noen sender ut villende og falske meldinger eller at en forstyrrer valgprosessen som svekker status og legitimitet til de demokratiske institusjoner. Det er dette det er forsket mest på, men årsakene er mange flere.

TEKNOLOGI OG KJØREREGLER

– En av hovedutfordringene når de enkelte stater skal reagere på dette er det vi kan karakterisere som gapet mellom hvor raskt teknologien utvikler seg og hvor raskt de enkelte stater ser seg i stand til å reagere. Utviklingen av den digitale teknologien er i kontinuerlig bevegelse. Det utvikles nye muligheter som igjen krever både reguleringer og politiske beslutninger, noe som erfaringsmessig kan være tidkrevende. Dette kan igjen bety at ulike stater fort kan komme på etterskudd i sikkerhetstanken, påpeker Lars Gjesvik.

ØKENDE BETYDNING

Cybersikkerhet og beskyttelse av kritisk infrastruktur mot digital skade er av økende betydning for myndigheter over hele verden. Å imøtegå dette problemet utfordres av to forskjellige trekk ved cybersikkerhet i de vestlige land. Dette dreier seg om en annen, men like viktig problem-

stilling som påvirkningskampanjer.

– For det første nødvendiggjør den transnasjonale karakteren av digitale risikoer og trusler samarbeid og engasjementer utover staten gjennom internasjonale og regionale organisasjoner og institusjoner. For det andre gjør den betydelige vekst av privat eierskap at landene må stole på og engasjere seg med private selskaper, enten gjennom regulering eller offentlig-private partnerskap, forklarer Lars Gjesvik.

Gjennom komparativ analyse av tilnærmingene til disse og europeisk samarbeid for energi og telekom-

Prosjektet startet opp i januar i år under betegnelsen «Digitale Trusler og Demokratiet». Forsvarsdepartementet står bak finansieringen.

– Politisk påvirkning og propaganda er i seg selv ingen nye fenomener, men mulighetene til å undergrave politiske prosesser i demokratiske stater er det blitt mange flere av. Det skyldes avhengighet av sosiale medier og digitale nettverk. Spørsmålet er hvordan vi kan beskytte demokratiet i den digitale tidsalder. Det er dette vi tar for oss i prosjektet. Sammenligningen med Finland og Storbritannia når det gjelder tilnærming og forståelse er interessant og nyttig i relasjon til hvordan vi selv er rustet til å håndtere problemene, forteller Lars Gjesvik.

ET STADIG VIKTIGERE TEMA

– Når vi snakker om digitale trusler mot demokratiet dreier det seg om digitale angrep på valg og det politiske ordskiftet. Jeg vil trekke fram eksempelet på å forstyrre politiske valg fra USA før presidentvalget i

Forsvaret beskytter kritisk infrastruktur.

munikasjon i Norge, Finland og Storbritannia viser rapporten hvordan stater engasjerer seg i disse spørsmålene.

DEN STØRSTE FORSKJELLEN

– Den største forskjellen ligger mellom de to nordiske landene og Storbritannia. Dette er ikke et resultat av divergerende oppfatninger og forståelser, men den mer sentraliserte og etterretningssentrerte tilnærmingen Storbritannia praktiserer i motsetning til den tillitsbaserte tilnærmingen til Norge og Finland. Vi må kunne si at begge tilnærminger medfører tydelige fordeler og ulemper. Den største bekymringen i de nordiske landene er mangelen på offentlige ressurser og kapasitet i tillegg til fragmentering av ansvar og evner. For å muliggjøre en bedre politikk må en innse betydningen av kulturer, kontekst og historie i hvordan offentlige myndigheter reagerer på sikkerhetsmessige spørsmål, sier forsker Lars Gjesvik, under henvisning til en tidligere rapport som kom på vårparten.

KUNSTIG INTELLIGENS KAN TRUE DEMOKRATIET

Under NTNUs Europakonferanse i Brussel dreide temaet seg om demokrati versus kunstig intelligens.

Direktør for NTNU Digital, Torbjørn Svendsen, viste til at demokratifaren ligger i utviklingen av selvbeholdende sfærer. «Kunstig intelligens brukes til å sende deg tips om hvilke nyhetssaker du bør lese, hvilke Facebook-innlegg du bør sjekke. Dermed havner man i fare for å føres inn i ekkokamre hvor man bare møter meningsfeller. Det er den ene siden. Den andre er å forstå hva som foregår. Men til en viss grad er det ikke så farlig om man ikke har noen dyp forståelse av dette fordi det gjelder statistikk, altså at det er grader av sannsynlighet, sjelden ja-nei svar», sa direktør Svendsen.

Han pekte på faren for at programmerernes fordommer kan smitte over på algoritmene. «Og kanskje mer, de kan smittes av de dataene som brukes til å trene algoritmene. Det siste er nok den største utfordringen. Når det gjelder den første er det et problem i den grad programmererne glemmer å ta høyde for de filtre og skjevheter som ligger i de elementene som anvendes i programmeringen», sa Svendsen til Universitetsavisa.

På konferansen ble det sterkt understreket hvor viktig det er at ulike faggrupper snakker sammen for å kunne styre bruken av kunstig intelligens i riktig retning.

Foto: FMS

- Spørsmålet vil sannsynligvis bli rettslig prøvet

- Internasjonale cyberangrep eskalerer i omfang og kompleksitet. Samtidig krysser en økende andel av nordmenns digitale aktivitet landegrensene i de kabler et digitalt grenseforsvar vil gi adgang til. Dette åpner for problemstillinger av særlig personvernsmessig karakter, sier professor Olav Lysne i Simula/Universitetet i Oslo. Han mener Norge vanskelig kan være et slikt grenseforsvar foruten.

AV JAN ERIK THORESEN

En liten brikke i den store sammenheng.

Foto: Vette Hallås, Forsvarets medietjeneste

Spørsmålet om å innføre et digitalt grenseforsvar er ikke av ny dato. Innretning og virksomhet som gir Etterretningstjenesten tilgang til digital informasjon som krysser landegrensene i kabel er gjenstand for en debatt som omfatter en rekke grunnleggende spørsmål. Nå forholder det seg slik at lignende instal-

lasjoner finnes i flere sammenlignbare land som Sverige, Tyskland, Frankrike, Storbritannia, Canada og USA. Sveits har vedtatt lovgivning og fått den godkjent i en folkeavstemning. Nederland og Finland vurderer å innføre. I Norge har E-tjenesten argumentert for nødvendigheten av digitalt grenseforsvar.

VIKTIGE ENDRINGER

- Vi har fått et endret trusselbilde der internasjonale cyberangrep eskalerer i omfang og kompleksitet. Videre ser vi nettbasert koordinering av internasjonal terrorvirksomhet. Så har vi de teknologiske endringer der tidligere tiders kommunikasjonskanaler erstattes av internett-

baserte løsninger. For å gi E-tjenesten tilstrekkelig verktøy må eldre etterretningskapasiteter erstattes. Dette er imidlertid ikke så enkelt som det kan synes å være. De fleste av våre aktiviteter genererer digitale spor. Tilgang til grensekryssende kabler gir et informasjonstilgang av en helt annen skala enn tidligere. Andelen av informasjon som er relevant for E-tjenestens oppdrag er svært liten. Dette gjør imidlertid spørsmålet følsomt, ikke bare personvernsmessig, men også menneskerettsmessig og juridisk. Dessuten gjelder det tillitsforholdet mellom befolkning og Etterretningstjenesten, forklarer Olav Lysne.

MÅ FINNES LØSNINGER

Dersom etterretningstjenestens samfunnsoppdrag skal kunne fungere etter hensikten må det legges til rette for at det kan hentes ut nødvendige opplysninger for å avverge alvorlige angrep på norske interesser. Et sentralt spørsmål er bekymringen om at innhentede data skal bli lagret over et lengre tidsrom og hvordan opplysningen vil kunne bli brukt.

– Er det mulig å tillate, og deretter forby innsamling, lagring og sammenstilling av store datamengder? Etter min mening ja. Digitalt grenseforsvar kan anbefales dersom det finnes en løsning som er teknologisk gjennomførbar, at den hviler på trygg juridisk grunn og ikke skader tillitsforholdet mellom E-tjenesten og befolkningen. Jeg forutsetter selvsagt at løsningen gir en tilstrekkelig etterretningsmessig verdi. Et sentralt punkt er å kunne få på plass sikkerhetsklarerte kontrollinstanser som har innsyn i installasjonen på befolkningens vegne. Et DGF-tilsyn vil kunne drive kontinuerlig overvåking av all filtrering og bruk, samt av alle logger. I forkant av slike prosesser vil DGF-domstolen kunne foreta forhåndsgodkjennelse. Etter min oppfatning er det et godt grunnlag for å fatte en endelig beslutning, men på grunn av kompleksiteten er det grunn til å tro at digitalt grenseforsvar sannsynligvis vil bli rettslig prøvet, sier professor Olav Lysne.

- EN LØPENDE UTFORDRING

Hybride trusler er en løpende utfordring for samfunnssikkerheten og indirekte også for demokratiet. Svaret må være å styrke robustheten og etablere et felles handlingsmønster for alle involverte parter.

I fjor utga Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) rapporten «Lavintensivt hybridangrep på Norge i en fremtidig konflikt». Rapporten tar for seg landets sikkerhet i fredstid og presiserer Forsvarets og Politiets roller. «Det er verdt å merke seg at hybrid krigføring er en trussel som først og fremst må møtes av andre deler av samfunnsapparatet enn Forsvaret, og at det er disse myndighetsområdene som både må forstå trusselens karakter og organisere seg for å håndtere den». Det kan være svært vanskelig å fastslå om hendelsene er tilfeldige eller om noen eventuelt står bak dem. Tidligere forsvarssjef Sverre Diesen, som har utarbeidet rapporten, viser til at denne type trussel har skapt behov for en helt annen bevissthet hos norske myndigheter. Han er ikke i tvil om at myndighetene er klar over at dette er en ny trussel dimensjon som de bør ta alvorlig.

– Men samtidig virker det som om det er en betydelig uvilje mot å vurdere kritisk om de beredskapsordningene vi har er egnet til å beskytte oss mot hybridtrusselen, sier Diesen.

ER ANSVARS- OG NÆRHETSPRINSIPPET EGNET?

– Dreier det seg om et menneskeskapt og villet anslag mot staten og samfunnet, kanskje som opptak til et væpnet angrep, trengs det et langt mer sentralisert og profesjonalsert kommando- og kontrollapparat for å drive krisehåndtering som om vi står overfor en naturutløst hendelse, mener den tidligere forsvarssjefen.

En rekke hendelser, både i Norge og Sverige har det til felles at de kan være flere ting – tilfeldige hendelser, vilkårlige hærverk, vanlig kriminalitet eller at en fremmed stat står bak. Kunsten må være å bli så dyktige som mulig til å se hva som er hva med bakgrunn i generell politikompetanse og kunnskap om hybridkrigføringenens hensikter. Dette er en stor utfordring.

MANGE HENDELSER

Omfanget og alvorligheten av hybride anslag er betydelige. I perioden september – november i 2017 forsvant GPS-signalene ut på SAS og Widerøes flyvninger mellom Alta og Kirkenes. E-tjenesten konkluderte senere med at russerne sto bak. Under øvelsen «Trident Juncture» i oktober/november i fjor oppsto det hyppige bortfall av GPS-signaler i Finnmark. I ettertid bekreftet Forsvarsdepartementet at Russland sto bak. I januar i år ble det registrert gjentatte bortfall av GPS-signaler i Øst-Finnmark. En grundig undersøkelse av Finnmark politidistrikt konkluderer med at forstyrrelsene komme fra russisk territorium. Den 20. mars ble Norsk Hydro rammet av et kraftig cyberangrep. KRIPOS etterforsker hendelsen som kriminalitet.

– Det er etter hvert blitt bred enighet om at også den strømmen av asylsøkere Norge opplevde over Storskog i 2015 var iverksatt av russiske myndigheter. Samlet sett er det høyst sannsynlig at en ønsker å se hvordan norske myndigheter reagerer med tanke på hvordan slike virkemidler best kan utnyttes i et forstadium til en eventuell væpnet konflikt, sier Sverre Diesen.

Foto: FMS

SUKSESS FOR NORGES FORSVARSFORENING

Norges Forsvarsforening (NFF) har også i år deltatt på Arendalsuka. To markante arrangementer med tema rundt Forsvarsjefens fagmilitære råd skapte stort engasjement.

– Vi hadde full sal, det vil si 130 deltakere, da forsvarsminister Frank Bakke-Jensen og sentrale politikere fra de ulike partier debatterte Forsvarets situasjon i et endret trusselbilde. Det andre arrangementet var et timelangt intervju med forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen om de endringer som må foretas i tiden fremover. Vi fikk svar på de økonomiske baner Forsvarssjefen vil legge til grunn for sine anbefalinger. Begge arrangementene ble streamet. Debatten ga i overkant av 6.000 følgere, mens intervjuet med Forsvarssjefen ga 8.000 følgere. I tiden som kommer vil Forsvarsforeningen sette et sterkt og vedvarende fokus på Forsvarsjefens utredning gjennom våre mange lokalforeninger. Selvsagt vil 2 prosent-kravet stå helt sentralt i diskusjonene. Den eksisterende langtidsplan er både underfinansiert og underdimensjonert. NATOs 2 prosent krav må Norge forholde seg til som alliansepartner, og så er det slik at den teknologiske utvikling skjer raskt. Vi må tenke nytt når det gjelder kapasiteter og løsninger. Utfordringene står i kø i tiden fremover, sier generalsekretær Christian Bugge-Hjort.

ØKENDE OPPSLUTNING OM NTF

Norsk TotalforsvarsForum registrerer økt oppslutning om sine aktiviteter. Stadig flere virksomheter melder seg som samarbeidspartnere. Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS), Næringslivets Sikkerhetsorganisasjon (NSO) og Vestland sivilforsvarsforening (VSFF) er alle nye. I tillegg har Norsk Oljevernforening For Operatørselskap (NOFO) blitt tatt opp som medlemsorganisasjon.

AKTIVT I FOLK OG FORSVAR

Aktivitetsnivået er høyt i Folk og Forsvar. Årets andre utgave av Folk og Forsvar Magasin tar for seg Brexit, Tysklands rolle i Europa, rasemotsetningene i Sør-Afrika, Kinas nye Silkevei, situasjonen i Jemen og i Syria. De sikkerhetspolitiske seminarerne har vært arrangert i Oslo 8. oktober, Bergen 15. oktober, Hamar 23. oktober, Røros 24. oktober og Trondheim 25. oktober. I Mo i Rana og i Bodø arrangeres seminarer den 15. november.

KONSEKVENSER VED BORTFALL AV VANN

I samarbeid med NTF har YS-organisasjonene Parat Forsvar og Negotia i fellesskap arrangert et åpent møte med temaet «Hva skjer om vannforsyningen i Oslo svikter over et lengre tidsrom?» Prosjektleder Kathrine Sæverud Hauge i Beredskapsetaten, Oslo kommune, holdt et tankevekkende foredrag om de raske og alvorlige konsekvenser dette ville kunne få. Kommunen har gode beredskapsplaner, men folk må også selv ha en plan. Daglig leder Hanne Garder i NTF forsterket budskapet ved å snakke om egenberedskap. Møtet samlet nærmere 40 deltakere.

DET SKJER MYE I NTF-REGI

NTFs sekretariat får mange forespørsler om å holde foredrag og arrangere informasjonsmøter. I den senere tid har styreleder Signe Øye snakket om totalforsvaret på en konferanse i regi av partiet Rødt. Daglig leder Hanne Garder holdt foredrag om egenberedskap på Lillehammer. På Harestua i Oppland har NTF i august arrangert et åpent møte om beredskap. I Tromsø arrangerte NTF en større konferanse med tittelen «Beredskap i en krisesituasjon» med rundt 60 deltakere. Og mens Trygge Samfunn går i trykken arrangerer NTF sitt årlige «Krisespill». Årets tema er «Migrasjon med forviklinger», der deltakerne utfordres til å håndtere dramatiske hendelser i forbindelse med en stor flyktningsstrøm som brått og uventet når Norge.

12. november arrangeres et åpent møte om egenberedskap i Molde.

HETT TEMA PÅ «SÅRBARHETKONFERANSEN 2019»

Årets konferanse hadde «Trusler mot demokratiet» som tema. 220 påmeldte personer fra offentlig forvaltning, næringsliv, politikk, forsvar, forskning, universiteter og media overvar konferansen, som arrangeres årlig av Norsk TotalforsvarsForum (NTF) og Norges Forsvarsforening (NFF). Den ble åpnet av digitaliseringsminister Nikolai Asstrup, Kommunal- og digitaliseringsdepartementet.

Professor Janne Haaland Matlary, UiO, trakk innledningsvis opp trekk i det politiske bildet som kan sette demokratiet i fare. Politisk redaktør

i VG, Hanne Skartveit, fulgte opp med å snakke om «Mediemakt og avmakt», mens stipendiat ved NUPI, Lars Gjesvik, foredro om hvordan demokratiet kan beskyttes i den digitale tidsalder. Ansv. redaktør Kristoffer Egeberg, Faktisk.no, satte søkelyset på endring av fakta. «Ny etterretnings lov og digitalt grenseforsvar» ble presentert av professor Olav Lysne, Simula/UiO. «Spenningsbalanse og gjensidig avskrekking i cyberspace» var tittelen på professor Audun Jøsang, UiO, sitt foredrag om problematikken rundt eventuelle innkjøp av IKT-produk-

ter fra Huawei. «Kunstig intelligens – venn eller fiende?» Spørsmålet ble besvart av direktør Torgeir Waterhouse, IKT-Norge, som på kort varsel måtte erstatte adm.dirktør Heidi Austlid. Professor Henrik Syse, PRIO, avrundet dagen med å filosofere rundt hva som kjennetegner et demokrati og hva som kan true det.

Konferanseledere var Hanne Garder, NTF, og Christian Bugge-Hjort i NFF. Arrangørene kan glede seg over svært gode evalueringsresultater.

ØNSKER INGEN SAMMENSLÅING

Politiets Fellesforbund har besluttet at de ikke ønsker å støtte Justis- og beredskapsdepartementets forslag om å slå sammen Politihøgskolen (PHS) med Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter (KRUS).

– Politiet står i en pågående og omfattende reform. Det er mange ulike tiltak og endringer som implementeres i høyt tempo, samtidig som det har vært et uforutsigelig høyt tempo i arbeidet med å utrede sammenslåing mellom PHS og KRUS, sier forbundsleder Sigve Bolstad.

Samtidig påpeker Politiets Fellesforbund i sitt hørings svar at det heller ikke har vært tilført tilstrekkelig med omstillingsmidler til pågående reform, noe som igjen har ført til et begrenset handlingsrom, både til politidistrikt og særorganer.

– Forskning viser også at omstilling og endring gjennom reformer meget sjelden gir de ønskede resultater. Vi ser for oss at et utstrakt samarbeid mellom PHS og andre høgskoler og universiteter utredes grundig før noe besluttes, sier Sigve Bolstad.

Fornøyde studenter ved Politihøgskolen.

Foto: Politihøgskolen

FRYKT I FOKUS PÅ «VERDIKONFERANSEN 2019»

NTFs årlige «Verdikonferanse» hadde denne gang tatt for seg temaet «Frykt – konsekvenser og håndtering». Arrangementet, som fant sted på Den gamle Krigsskolen, samlet mange deltakere. Blant dem var stortings- og kommunale politikere, representanter fra departementer, fylkeskommuner, Forsvaret, politiet og frivillige organisasjoner. Tidligere nyhetsanker i NRK, Geir Helljensen, var konferanseleder.

Sjefspesialist, oberstløytnant Tore Tveitstul fra Institutt for militærpsykiatri og stressmestring (IMPS/FSAN) tok innledningsvis for seg hvordan mennesker responderer på fare. Innsatsleder i Oslo politidistrikt, Thor Langli og Camilla Brevik Hågensen fra Hærstaben fortalte om ulike aksjoner og hvordan politi og Forsvaret håndterer hendelsene i etterkant. Leder i støttegruppen for etterlatte etter Scandinavian Star-ulykken, Jan Harsem, redegjorde for de konsekvenser pårørende måtte lære seg å mestre. Befolkningens økende frykt for trusler på nett var temaet for adm. direktør Peggy Heie fra NorSIS. Presseansvarlig i DSB, Morten Harangen, presenterte DSBs befolkningsundersøkelse der det fremgikk hva nordmenn frykter mest.

Konferansen ble avsluttet av sjefsforsker Peter Nesser, som ga en oversikt over terrortrusler.

– Jeg liker utfordringer og er ikke redd for å søke meg til dem. Det har gitt meg unik kunnskap og erfaring. Helhet og fellesskapsfølelse er grunnleggende viktig for meg, sier Sjef Forsvarets befalsskole, Christine Huseby Torjussen. Hennes bakgrunn fra idretten er ingen ulempe

AV JAN ERIK THORESEN

– DET DUKKER ALLTID OPP NYE MULIGHETER

Hva får en skoleflink ung dame fra Moss til å søke befalsskolen etter endt videregående? Ikke annet enn trangen til å oppleve spenning, forventningen om å møte nye mennesker og utforske en for henne ukjent verden. Muligheten til å kombinere det fysiske og praktiske sammen med en god porsjon nysgjerrighet – da er vi nok nærme det endelige svaret.

– Ja, det ligger nok mye i det. Av natur er jeg et søkende menneske. Egentlig var planen min å ta befalsskolen for deretter å komme meg ut i jobb. Etter at jeg kom inn på Luftkrigsskolen opplevde jeg at det var så givende å være i Forsvaret at jeg bestemte meg for å bli værende. Det har jeg ikke angret på. Jeg fikk anledning til å studere ved Norges idrettshøgskole og tok en Bachelorgrad i idrettsvitenskap, fysisk aktivitet og helse. Deretter jobbet jeg som

idrettsoffiser inntil jeg i 2003–2005 gjennomgikk Luftkrigsskole II, forteller Christine Huseby Torjussen.

NED PÅ BAKKEN

Etter å ha virket som HR-medarbeider i halvannet år ble hun adjutant for Sjef Heimevernet i 3 år. Det ga henne innblikk i ulike sider ved totalforsvaret. Vi kan si at Christine Huseby Torjussen foretok en særdeles nyttig landing i pakt med hennes visjon om helhet og fellesskap.

– Å bli kjent med Heimevernet ga meg et faglig påfyll av kunnskap og forståelse av helheten som var helt

spesiell. Å treffe så mange dyktige og entusiastiske mennesker på alle nivåer ble en stor inspirasjon, sier hun med overbevisning.

TIL FRANKRIKE

I 2014–2015 tok Christine Ecol de Guerre.

– Det var et fantastisk spennende år. På skolen gikk det representanter fra 68 nasjoner. Ulike kulturer kunne diskutere og utveksle erfaring, forteller Christine.

Deretter fulgte ett år som Sjef Kontor Luft, der hun arbeidet med disponering av personell. Så ble Chris-

«Den nye befalsskolen er en sentral brikke på veien til å bli fagspesialist. Vi lærer elevene å bli gode ledere»

Foto: FMS.

Også i befalsutdanningen er det godt med en pust i bakken.

tine Huseby Torjussen seksjonssjef i Luftforsvarsstaben der hun tilegnet seg god erfaring med beredskapsarbeid og planlegging. I august 2017 gikk ferden til Forsvarsdepartementet som Senior stabsoffiser.

SJEF FORSVARETS BEFALSSKOLE

Da Forsvaret i januar i år opprettet Forsvarets befalsskole på Sessvollmoen i Ullensaker var hensikten å samle all grunnleggende befalsutdanning. Den erstatter de tidligere befalsskolene tilknyttet de enkelte våpengrener, da disse var tilpasset den tidligere ordningen med enhetsbefal. Skolen er underlagt Forsvarets høgskole og utdanner sersjanter og

kvartermestere og kvalifiserer til ansettelse som spesialistbefal. De som søker seg til opptak må ha noen års militær fartstid som vervede spesialister.

Da stillingen som sjef for Forsvarets befalsskole ble utlyst falt valget på Christine Huseby Torjussen.

– Nå bygger vi en helhet og fellesskapsfølelse som vi ikke har sett i Forsvaret tidligere. Vi er inne i oppstartsfasen og tester ut hvordan vi skal kunne gi best mulig lederutdanning i løpet av tre måneder. Den nye befalsskolen er en sentral brikke på karriereveien til å bli fagspesialist. Vi lærer elevene å bli gode ledere. Fag og funksjonsrettet utdanning kommer gjennom praksisen i jobben

etterpå. Å kunne se og forstå helheten i den samlede ressurs våpengrenene besitter skaper bedre ledere, sier Christine Huseby Torjussen.

TRAVLE DAGER

Daglig pendling mellom huset på Jeløya, Forsvarets høgskole på Akershus festning og Sessvollmoen krever god planlegging, med ektemann som også jobber i Oslo og to 8-åringer som spiller fotball er det godt å kunne komme hjem og være trener for barna. Sprint Jeløy var i sin tid et topplag i damefotballen. Hvem vet hvilke muligheter som byr seg i fremtiden.

Mulighetene er til for å gripes.

gjesteskribenten: Knut Oscar Gilje

Knut Oscar Gilje er direktør i NSO og har siden høsten 2014 ledet NSOs samlede virksomhet og bidrar på tilsyn og kurs ved behov. Knut Oscar er utdannet siv.ing. fra NTH/NTNU i Trondheim og har bakgrunn fra en rekke stillinger innen sikkerhet- og beredskapsrådet. Han kom fra stillingen som adm. dir. i rådgivningsselskapet Safetec.

Industrivernet – begrenser sårbarhet og bygger robusthet

Hvor mange ulike aktører må gjøre sin daglige jobb for at vi skal kunne leve våre gode liv i et ordnet og trygt samfunn? Næringslivet er helt avgjørende for produksjon og leveranser av energi, næringsmidler og andre varer. Leveringskjedene av varer (for eksempel mat) stopper opp uten fungerende transport, ofte gjennom store distribusjonsnettverk via store sentrallagre. Både maskiner, lastebiler og skip må ha mulighet for reparasjoner og vedlikehold.

BEGRENSER SÅRBARHET

Hvor sårbare er vi for brudd i disse kjedene som bokstavelig talt holder hjulene i gang og sørger for at vi enkelt får mat på bordet, kan komme oss til og fra jobb mens vi hele tiden kan kommunisere med verden rundt oss? En alvorlig hendelse hos en stor aktør i en leverandørkjede kan fort skape problemer for mange. Konsekvensene av hendelser lokalt kan være dramatiske – også på lengre sikt. Nedleggelse av arbeidsplasser og bortfall av grunnlag for et helt lokalsamfunn er mulige utfall.

Dette er noe av det som danner bakteppet og grunnlaget for kravet om «egenbeskyttelsestiltak ved virksomheter» i sivilbeskyttelseslovens § 23. For over 1000 norske industribedrifter er det industrivernet som sikrer denne egenbeskyttelsen. Med en effektiv førsteinnsats kan brannutløp slukkes, blødninger stoppes og gasslekkasjer tettes – før konsekvensene blir fatale. Selvsagt er samarbeid med nødetatene sentralt i dette beredskapsarbeidet.

ØKT ROBUSTHET

Et velfungerende industrivernet sikrer økt robusthet i næringslivet. Norsk næringsliv er stort sett svært gode på forebyggende arbeid. Antallet som dør på jobb er heldigvis stabilt lavt, og det går langt mellom nyhetsoppslag om alvorlige hendelser i industrien. Like fullt skjer det daglig hendelser som kan få dødelig utfall, ødeleggelser for store summer og tap av leveransemuligheter. Basert på innrapporterte innsatser fra industrivernet over hele landet er det snakk om minst to til tre

hendelser per dag gjennom året. Beredskap som både reduserer konsekvensene effektivt, og som sørger for normalisering slik at det blir «business as usual» så fort som mulig, er derfor åpenbart viktig.

LOKALE BEREDSKAPSRESSURSER

Industrivernet er en del av norsk redningstjeneste. Med over 14000 personer er industrivernet en betydelig ressurs som kan mobiliseres i lokalmiljøet hvis det skjer ulykker eller alvorlige hendelser. En brannsjef vet at lokalt industrivernet kan stille med et antall personer og kanskje noe utstyr til hjelp ved skogbranner – for å nevne et konkret eksempel. Også brannvesen i større byer har lokale industrivernet på sin oversikt over hjelp som kalles inn ved for eksempel større branner. Langs kysten kan industrien ofte stille med lenser og båter til utslippshendelser eller søk.

For totalforsvaret betyr dette muligheter til ekstra robusthet og ekstra ressurser når behovene krever det. Opprettholdelse av viktige forsyningskjeder (produksjon og logistikk) og verkstedkapasitet er eksempler der lokal beredskap får stor betydning for nasjonal robusthet. Med tettere sivil-militært samarbeid blir ikke dette mindre viktig. Vi i Næringslivets sikkerhetsorganisasjon ser frem til god dialog med relevante aktører innen det totalforsvaret som nå er under utvikling.

Industrivernet er en lovpålagt egenbeskyttelse innen industrien med bestemmelser gitt i forskrift om industrivernet. Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) organiserer og fører tilsyn med ordningen. Les mer på nso.no

NTF er et samarbeids- og interesseorgan for organisasjoner som er opptatt av samfunnsikkerhet og beredskap med utgangspunkt i Totalforsvarskonseptet:

MILITÆRT KVINNELIG NETTVERK (MKN)

NEGOTIA

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND (K&F)

NORGES LOTTEFORBUND (NLF)

NORSK OLJEVERNFORENING FOR OPERATØRSELKAP (NOFO)

PARAT FORSVAR

FOLK OG FORSVAR

NORGES FORSVARSFORENING (NFF)

NORGES MILITÆRE KAMERATFORENINGERS FORBUND (NMKF)

NORSK SENTER FOR INFORMASJONSSIKRING (NORSIS)

NÆRINGSLIVETS SIKKERHETSORGANISASJON (NSO)

POLITIETS FELLESEFORBUND (PF)

VESTLAND SIVILFORSVARSFORENING (VSFF)

H.M. DRONNING
SONJA ER NTFS
ÆRESPRESIDENT

PRINSESSE ASTRID
FRU FERNER ER NTFS
HØYE BESKYTTER

STYRET

LEDER

Signe Øye

styreleder@totalforsvar.no

NESTLEDER

Patricia Flakstad

patflak7@gmail.com

MEDLEMMER

Synnøve Lohne-Knudsen (NEGOTIA)

slk@negotia.no

Siw Overland (PARAT FORSVAR)

siw_heleno@hotmail.com

Charlotte Bryhn (MKN)

chbryhn@gmail.com

Trond Asheim

trondkasheim@gmail.com

Wenche Rolstad

wrwenche@gmail.com

SEKRETARIATET

DAGLIG LEDER

Hanne Guro Garder

hanne.garder@totalforsvar.no

SEKRETARIATSMEDARBEIDER

Hilde Andrea Johansson

hilde.johansson@totalforsvar.no

REDAKTØR

Jan Erik Thoresen

redaksjon@totalforsvar.no

FYLKESKONTAKTER

AUST-AGDER

Gro Jareid

976 34 035

ghj.eid@gmail.com

MØRE OG ROMSDAL

Anne-Lise Johnsen

412 48 664

anlijohnsen@gmail.com

OSLO OG AKERSHUS

Jeanette J. Jensen

467 74 066

jea.juje@gmail.com

TROMS

Arne Nik Karlstad

970 09 214

anikol-k@online.no

ØSTFOLD

Mona Ringsrød

971 99 364

monaanitarin@gmail.com

HEDMARK

Grete Nordbæk

970 61 098

greno10@online.no

NORDLAND

Robert Krogh

911 64 482

robert.krogh13@gmail.com

ROGALAND

Wenche Meinich-Bache

901 90 390

wenchemeinich@icloud.com

VEST-AGDER

Vera Ringdal Folkvord

915 81 675

verafolkvord@hotmail.com

HORDALAND

Bjarnhild Hodneland

928 93 155

bj.hodneland@gmail.com

OPPLAND

Wenche Rolstad

402 44 896

wrwenche@gmail.com

TELEMARK

Åsne Fjeld

971 18 822

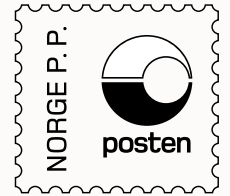
aasnesfjeld@gmail.com

VESTFOLD

Solfrid Bergan

97534676

godt.salg@start.no

AKUTTMEDISINSK TRENINGSLAIR

Stiftelsen Norsk Luftambulansesatser på en felles arena for å utvikle og innføre ny kunnskap i luftambulansetjenesten og bygge tette bånd mellom det operative personell.

Det var i 2011 at Stiftelsen Norsk Luftambulanses opprettet den årlige akuttmedisinske treningsleir, Camp Torpmoen. Siden den gang har interessen og oppslutningen vært sterkt økende. I innværende år deltok 180 leger, piloter, redningsmenn og sykepleiere fra luftambulansetjenesten i treningen i tillegg til 41 redningsdykkere fra brann- og redningsetaten. På deltakerlisten sto også 76 paramedics-studenter. Treningsleiren strakte seg over en periode på fem uker.

En uunnværlig utviklingsarena

– Målet med campen er å skape en felles arena for å utvikle og innføre ny kunnskap i luftambulansetjenesten og bygge tette bånd mellom yrkesgruppene. Dette kommer godt med for fagfolk som hver dag samarbeider for å redde liv. Camp Torpmoen er i direkte kontakt med det operative personellet og skaper en dialog som er helt nødvendig for at vi skal kunne fortsette å utvikle vår virksomhet. Vi ønsker å bringe prehospital akuttmedisin ut til pasientene og 90 prosent av denne jobben utføres av legehelikoptertjenesten, sier generalsekretær Hans Morten Lossius i Stiftelsen Norsk Luftambulanses.

Felles innsats gir resultater.

Foto: Marianne Vennessland / Norsk Luftambulanses

Redning i vann

På Camp Torpmoen er det systematisk tilnærming til samspillet mellom ulike aktører. Årets temaer var redning i vann, traumatiske amputasjoner og hjertestans. Tidligere redningsmann Stig Mjelstad, var prosjektleder for årets camp.

– Vi valgte redning i vann som et hovedtema i år fordi det er mange slike oppdrag. I Norge har vi et snitt på 100 drukninger i året, et tall som ikke er synkende. I tillegg kommer hendelser hvor

folk overlever, sier Stig Mjelstad og forteller at luftambulansen er involvert i mange av disse oppdragene, alene eller sammen med andre nødetater.

Vannredningskonseptet for redningsmann og mannskap er et viktig steg på veien mot å få det inn i luftambulansetjenesten, slik at flere kan reddes.

BLI MED I NTF!

Organisasjoner og enkeltpersoner kan slutte seg til NTF. Ta kontakt for nærmere informasjon.

www.totalforsvar.no

NTF
Norsk TotalforsvarsForum